

Osanottajat

Arkkipiispa Jukka Paarma	Turku
Piispa Olavi Rimpiläinen	Oulu
Biskop Erik Vikström	Borgå
Piispa Eero Huovinen	Helsinki
Piispa Voitto Huotari	Mikkeli
Piispa Jorma Laulaja	Lapua
Piispa Wille Riekkinen	Kuopio
Piispa Juha Pihkala	Tampere
Piispa Ilkka Kantola	Turku

Kenttäpiispa Hannu Niskanen

Aessori Kari Mäkinen	Turku
Aessori Pekka Särkiö	Tampere
Aessori Heikki Karvosenoja	Oulu
Aessori Reijo Kataja	Mikkeli
Assessor Allan Franzén	Borgå
Aessori Pertti Voutilainen	Kuopio
Aessori Jukka Keskitalo	Lapua
Aessori Helena Haataja	Helsinki

Vs. kirkkoneuvos Rauno Elomaa

Piispainkokouksen sihteeri Hannu Juntunen

Arkkipiispan sihteeri Heikki Jääskeläinen

VALMISTUSVALIOKUNTA

Valmistusvaliokunta kokoontui Tampereella
8.12.1999 ja Helsingissä 13. sekä 20.1.2000.

Jäsenet

Piispa Juha Pihkala, puheenjohtaja
Aessori Kari Mäkinen
Aessori Heikki Karvosenoja
Aessori Pertti Voutilainen
Teol. toht. Hannu Juntunen, sihteeri

1 §

Piispainkokouksen istunnon avaus

Piispainkokouksen istunto Helsingissä, kirkon toimitalossa, alkoi tiistaina 8.2.2000 klo 9.00.

Istunnon aluksi toimitettiin *arkkipiispa Jukka Paarman* johdolla aamurukous (laudes). Tämän jälkeen *arkkipiispa Paarma* piti seuraavan puheen:

NUORISO JA NUORISOTYÖ TULEVAISUUDEN EDESSÄ

Kun Riemuvuoden teemaksi on kirkossa otettu toivo, merkitsee se katseitten kääntämistä tulevaisuuteen.

Sellainen tulevaisuuden elinolosuhteisiin olennaisesti kuuluva asia, josta kirkossamme on toistaiseksi puhuttu liian vähän, on ympäristökysymys. Suhteemme luontoon ja yleensä elinympäristöömme on eettinen kysymys, johon kirkolla tulee olla voimakas intressi puuttua. Toinen asia, jonka tahdon mainita, on yhteiskuntamme jäsenten eriarvoistuminen, mistä onkin puhuttu näkyvästi viime aikoina.

Tulevaisuudesta puhuessamme nousevat tietenkin mieleen lapset ja nuoret. Monella tapaa onkin etenkin nuoriso noussut viime aikoina huolestuneen keskustelun kohteeksi. Huumeiden käytön voimakas

kasvu, eräät väkivaltaiset ilmiöt samoin kuin ajautuminen joidenkin ääriliikkeiden ja rasismien kannattajiksi, ovat synnyttäneet keskustelun nuorison arvomaailmasta. Siihen keskusteluun onkin käytävä etenkin kaikkien kasvattajien, kodin, koulun, julkisen vallan ja järjestöjen yhteisvoimin. Myös kirkkomme on haastettu - ja aivan oikeutetusti - mukaan. Kyselemme, millä tavoin oma lapsi- ja nuorisotyömme vastaa nuorten maailman muuttumisen asettamiin odotuksiin ja millä tavoin voimme olla yhteisrintamassa muiden kasvatustahojen kanssa.

Nuoret ja arvot

Nuorten elämänympäristössä on tapahtunut ja on meneillään muutoksia, jotka vaikuttavat myös kaikkeen toimintaan lasten ja nuorten parissa. Sellaisia ovat ikäluokan pieneneminen, rajojen avautuminen, tietoyhteiskunnan nopea kehitys ja monikulttuuristuminen. Muutokset ovat tuoneet mukanaan eräitä sangen huoletuttavia seurauksia, mutta liian usein nuoriso leimataan vain negatiivista julkisuutta saaneiden ilmiöiden perusteella.

Nuorten arvoja ja arvomaailman muutoksia on meillä tutkittu runsaasti. Pidemmällä aikavälillä on vertailuja tehnyt etenkin dosentti *Helena Helve*. Hänen mukaansa nuorten arvot ja käyttäytyminen heijastelevat yhteiskunnassa muutoin tapahtuvia kehitystrendejä. Nuorten käyttäytyminen on - ehkä suurenteleva ja osin vääristelevä mutta - herkkä peili, jonka mukaan aikuiset voivat kriittisesti tarkastella omaa käyttäytymis- ja arvomaailmaansa.

Suurten ideologioiden aika on jäänyt taakse. Ne aatteet, jotka saivat

nykynuorten vanhemmat vielä innostumaan tai jopa lähtemään marssille tai muutoin osoittamaan mieltään, eivät enää innosta nykynuoria. Yhteiskunnallinen tasa-arvo ja solidaarisuus, kehitysmaiden tilanne, rauhanaate, kertomukset hyvästä Jumalasta, tasa-arvoisesta sosialismista tai maallisen onnen tuovasta markkinataloudesta, usko tieteen ja tekniikan tuomaan ratkaisuun maailman ongelmiin eivät ole ns. suuria kertomuksia, jotka kokoaisivat ja innostaisivat. Vallitsee tietty voimattomuuden tuntu vaikuttaa suuriin asioihin.

Arvot eivät ole kuitenkaan hävinneet. Suurten ideologioiden tilalle nuoret ovat valmiita valitsemaan pieniä projekteja ja kokeilemaan erilaisia elämäntapasuuntauksia: kasvissyönti, luonnollinen ravinto, luonnonsuojelu eri muodoissaan, eläinten oikeuksien puolustaminen, kierrätys ja kirpputorit. Näiden nuorten arvomaailmaan sisältyy monien ideologioiden uskomuksia ja perinteitä, joista syntyy uudenlaista moraalialia ja eettistä ajattelua.

Arvomaailma näyttää siis moninaistuneen ja pirstaloituneen. Helven tutkimuksessa 1990-luvun puolivälin jälkeen löytyi suuri määrä erilaisia ryhmiä. Oli suvaitsevia ja kristilliseen arvomaailmaan ja ideologiaan nojaavia humanistinuoria, konservatiivisia isänmaallisia traditionalisteja ja yhteiskuntaan ja sen eri instituutioihin perin kriittisesti suhtautuvia individualisteja. Näiden lisäksi oli pakolaisiin ja vierasmaalaisiin vihamielisesti suuntautuvia rasisteja ja heidän vastakohtansa, kansainväliset maailmankansalaiset. Oli koviin tieteen ja tekniikan arvoihin tukeutuvat ja heidän vastaparinaan pehmeitä ympäristöarvoja ja aatteita korostavat.

Vaikka tällaisia aatemaailmoja nuorisosta löytyykin, vain harva

nuori kuuluu selkeästi yhteen tyyppiin. Suuri osa valitsee arvonsa tilanteiden mukaan eri aatteista.

Kun tutkimuksissa on kysytty, mistä nuoret, joilla ei ole yhtenäistä ja jäsentynyttä arvomaailmaa, löytävät hyvän ihmisen mallin, on siihenkin vastaus ollut hämmästyttävän moninainen, tilanteesta riippuen. Aineksia löytyy yhtä hyvin Raamatun Jeesuksesta, Kauniiden ja rohkeiden Taylorista, rock-videoiden Madonnasta, Aku Ankan Roope-sedästä, Kalkutan äiti Teresasta, voittoisasta formulakuskista tai kettutarhaan iskeneestä aktivistista.

Elämän ahdistus

Arvot eivät siis ole nuorten maailmasta hävinneet. Ne ovat saaneet uuden muodon, joka heijastelee aikuisten maailman muutoksia kohti suurempaa moniarvoisuutta. Itse asiassa aivan viimeisimmät tutkimukset, mm. viime vuonna Turun yliopistossa julkaistu tohtori *Heikki Ervastin* selvitys nuorten asenteista ja vuoden lopulla ilmestynyt nuorisobarometri osoittavat, että valtaosalla nuorista arvot ja elämäntavat ovat kohdallaan. Isänmaallisuus, työn arvostaminen, uskonnon kunnioittaminen luonnon ja eläinten suojeleminen ovat turkulaisten 14-18 -vuotiaiden nuorten elämässä tärkeitä asioita.

Tämä suhteellisen myönteinen käsitys, jonka tutkimukset antavat nuorison arvomaailmasta, ei ole kuitenkaan koko kuva. Toinen puoli asiasta on se, minkä tapamme hälyttävinä uutisina huume-kuolemista, lasten juopottelusta, ajelehtimisesta ja tarkoituksettomasta väkivallasta. Vaikka nämä ilmiöt koskisivatkin selvää vähemmistöä, voimme niiden laajuuden havaita kaupunkiemme kaduilla ja kortteleissa viikonlopun iltoina. Huolestuttavinta on niiden

selvästi kasvava trendi. Ne eivät koske vain niitä nuoria, jotka eivät pärjää vahvojen maailmassa, joiden elämän eväät ovat muita heikompia ja joiden mahdollisuudet menestyä koulussa tai työelämässä ovat muita vähäisemmät.

Tiedot koulumaailmasta kertovat nuorten pahoinvoinnista. Masennus on kasvanut, nuorten psykiatrisen hoidon tarve lisääntynyt tuntuvasti, syömishäiriöt yleistyneet myös poikien keskuudessa, univaikeudet kasvavat, alkoholin ja huumeiden käyttö on osin jo riistäytynyt hallinnasta. Mitä tämä kertoo meistä aikuisista, meidän yhteiskunnastamme, arvoistamme ja kodeistamme?

Tällä viikolla nuorten tulevaisuudenkuvista tohtoriksi väittelevä tutkija *Anita Rubin* sanoi joitakin päiviä sitten tästä nuorison käyttäytymisestä: "Monen nuoren kuva maailman tulevaisuudesta on ahdistava ja täynnä uhkakuvia. Koska kaikki tuntuu hahmottomalta ja epämääräiseltä, nuoret takertuvat tiukasti kiinni nykyhetkeen, he elävät kuin viimeistä päivää. Huomisesta ei tarvitse piitata, kun siitä ei muutenkaan tiedä mitään."(TS 6.2.2000).

Ahdistukseensa jotkut nuoret reagoivat psyykellään, toiset ruumiillaan. Jotkut hakevat turvaa voimakkaiden asenteiden ääriliikkeistä tai vahvoista johtajista. Jotkut etsivät pakoa todellisuudesta kemiallisten ärsykkeiden tuomista keinoelämyksistä.

Mitä on tehtävä

On ilahduttavaa, että eri tahoilla, niin valtiovallan ja kaupunkien kuin nuorisotyötä tekevien järjestöjen piirissä on lähdetty voi-

makkaasti etsimään ratkaisuja etenkin todella hälyttävään huume-tilanteeseen. Ongelma on niin vakava ja vaikeasti hoidettava, että tarvitaan kaikkien mahdollisten tahojen yhteistyötä. Valvonnalla ja huumekaupan rajoittamisella näyttää olevan vain rajalliset mahdollisuudet, kun taustalla on kansainvälisen jakeluverkoston ja suuren rahan houkutteleva mahti. Entistä enemmän on kyseltävä syitä huumeiden käyttämiseen ja ponnisteltava näiden syiden muuttamiseksi.

On sanottu, että huumeiden avulla joko paetaan pahaa oloa tai sitten etsitään jotain sellaista, mitä muuten ei elämässä ole saatu. Nuoret puhuvat "makeista fiiliksistä", joita he saavat huumeista. Niistä etsitään tunnekokemuksia, joita vailla muuten ollaan tai jotka ovat vahvempia kuin mitä oma tunne-elämä pystyy tuottamaan.

Tunne-elämän perusta luodaan aivan varhaislapsuudessa. Pienen lapsen riippuvuus vanhemmistaan välittyy pitkään tunteiden kokemisen ja aistimisen kautta. Varttuvan lapsen tasapainoiseen elämään on välttämätöntä erilaisten tunteiden kokeminen ja niiden ilmaiseminen. Ilo ja suru, tyytyväisyys ja tyytymättömyys, pettymys ja kiitollisuus on saatava kokea ja ilmaista. Tärkeitä ovat tietenkin sellaiset rakentavat tunteet kuin turvallisuus, rakkaus, sen kokeminen että välitetään, pidetään huolta ja hoidetaan. Se, että vanhemmat kykenevät olemaan tunteellaan läsnä, ymmärtämään lapsen viestin ja välittämään omia myönteisiä tunteitaan merkitsee, että he ovat antaneet perusrokotuksen lapselleen huumeita vastaan.

On selvää, että kasvatuksessa tärkein työ tehdään kotona. Niin persoonallisen tunne-elämän kuin arvomaailman tärkeimmät rakennusaineokset annetaan siellä. Tehtävämme on kaikin mahdollisin

tavoin tukea kotien ja vanhempien kasvatustehtävää, rohkaista vanhemmuuteen ja luoda mahdollisuuksia vanhempien ja lasten rakentavalle yhdessäololle.

Siinä vaiheessa, jossa nuori alkaa etsiä vaikutteita kodin ja koulu- maailman ulkopuolelta, tulevat kuvaan erilaiset nuorisotyön muodot, kuntien, järjestöjen ja seurakuntien. Kun erityisesti huumeongelmaa ajatellen ei riitä, että nuorille tarjotaan vain tiloja ja ajanvietemahdollisuuksia, on entistä enemmän kiinnitettävä huomio työn ja tämän ajanvietteen sisältöön.

Maassamme on hiljalleen leviämässä koulu- ja nuorisotoimintaa, joka perustuu saksalaissyntyisen *Kurt Hahnin* ajatteluun. Jo muutama vuosikymmen sitten hän kehitti ohjelmansa, josta on käytetty nimeä elämysterapia tai elämyspedagogiikka. Muun muassa seitsemällä paikkakunnalla maassamme toimivat kansainväliset IB-lukiot perustuvat tähän ajatteluun. Lähtökohtana oli Hahnin huolestuminen lapsiin ja nuoriin vaikutuksena ulottavista yhteiskunnallisista sairauksista. Sellaisia olivat:

- liikkumisen liika helpottuminen
- aloitteisuuden ja yritteliäisyyden väheneminen katsojan roolin omaksumisen takia
- muistin ja mielikuvituksen heikkeneminen, koska kaikki tarjotaan valmiina
- käden taitojen rappeutuminen
- itsekurin rappeutuminen liiallisten virikkeiden ja ärsykkeiden vuoksi
- myötätunnon kyvyn heikentyminen ainaisen kiireen ja liisääntyvän tehokkuuden vuoksi.

Vaikka tämä ohjelma on usean vuosikymmen ikäinen, on Hahnin analyysi kuin tästä päivästä.

Maassamme on aloitettu nuorisotoimintaprojekti *Avartti - nuoret sen tekevät*, joka rakentuu Hahnin ajatusten pohjalle luotuun käytännölliseen ohjelmaan. Kun siinä pilottiryhmänä on mukana myös eräiden seurakuntien nuorisotyö, on mielenkiinnolla odotettava siitä saatuja kokemuksia.

Tämän kaltaista yhteistyötä kirkoltamme odotetaan ja siihen on seurakuntien nuorisotyötä rohkaistava. Aivan vastaavalla tavalla on kirkkomme oman nuorisotyön piirissä etsittävä uudelleen ja uudelleen keinoja positiivisten elämysten, onnistumisen kokemusten ja tunteiden jakamiseksi nuorten kanssa. Näin voidaan olla tukemassa nuoria sisäisesti vahvoiksi, tunne-elämältään ja arvomaailmaltaan tasapainoisiksi.

Tehokkain keino estää nuorten ajautumista huumejoukkoon ja elämän tuhoutumisen tielle eivät ole rajoitukset, valvonta ja rangaistukset. Vielä tehokkaampi tapa on auttaa nuorta kasvamaan arvomaailmaltaan ja tunne-elämältään niin vahvaksi, että hän kykenee itse sanomaan ei väärin houkutusten ja tarjousten edessä.

Kirkon nuorisotyön haasteita

Kun tässä tilanteessa katsomme kirkkomme ja sen seurakuntien lapsi- ja nuorisotyötä, näemme sen vahvuuksia ja heikkouksia. Lippulaivana ovat kuluneina vuosina olleet ennen kaikkea lapsityö sekä rippikoulu. Päiväkerhossa on hyvällä tavalla tavoitettu suurin

osa 4-6 -vuotiaista lapsista. Rippikoulu puolestaan on säilyttänyt nuorisokulttuurin osana vahvan aseman ja kerää mukaansa yhdeksän kymmenestä maamme nuoresta. Tosin asenteita kuvaa se, että mainitessamme rippikoulun hyvät luvut lisäämme niihin usein sanan “vielä” tai “yhä”.

Heikoimmin me tällä hetkellä tavoitamme 10-14 -vuotiaat, samaten rippikoulun jälkeen nuoret pysyvät mukana hyvän jatkorippikoulu- ja isoistoiminnan vuoksi vuoden pari, mutta sen jälkeen yhteys usein katkeaa.

Nuorisotyön ja -työntekijäin arvostus ei kaikkialla kirkossamme ole riittävä. Kun juuri tämä työmuoto on vaativimpia ja vaikeimpia, me tarvitsemme siihen parhaat mahdolliset voimat. Tarvitsemme hyvin koulutettuja nuorisotyöntekijöitä, jotka osaavat tehdä työtä nuorten parissa niillä työkaluilla, joita välttämättä tarvitaan: taidolla ja sydämellä. Viran riittävä arvostus on edellytys parhaiden voimien saamiseksi. Virkakysymyksen kokonaisuudistus on meneillään, mutta toivon että nuorisotyöntekijän viran arvostuskysymystä ei yhdistettäisi siihen, vaan hoidettaisiin nopeammin arvioimalla seurakunnissa koulutus-, palkkaus-, työolosuhde- ja muita arvostukseen liittyviä tekijöitä. Siten diakonaattikysymystä tulee harkita erikseen toisenlaisista perusteista käsin.

Nuorisotyötä on monissa seurakunnissa tehty edelleen jakaantuneena moniin osa-alueisiin. Nuorison elämäolosuhteitten ja elämäntapojenkin muutos heittää kysymyksen, onko vanha jako enää paikallaan. Onko enää erotettava omiksi saarekkeikseen lapsityö, varhaisnuorisotyö, rippikoulutyö, varttuneempi nuorisotyö?

Voitaisiinko ainakin koko nuorisotyön aluetta hahmottaa yhtenä kokonaisuutena, jonka keskuksessa olisi rippikoulu, konfirmaatio. Ainakin jo 10-11 vuoden iästä lähtien nuoret olisivat mukana toiminnassa, joka sisällöllisesti aukeaisi kuten tähänkin asti kasteopetuksesta, mutta joka samalla entistä tietoisemmin sitoisi yhteyteen, jossa edesspäin hämmöttäisi varsinainen rippikoulu. Eräissä seurakunnissa kokeiluna aloitettu esirippikoulutoiminta voisi tässä antaa aineksia ratkaisuun, jossa paljon keskusteltu konfirmaatioikä voisi säilyä kutakuinkin ennallaan, mutta itse rippikoulun sisältöön perehtyminen alkaisi jo huomattavasti aikaisemmin.

Kun myös rippikoulun jälkeisessä toiminnassa on samantapaisia kysymyksiä, voisi olla paikallaan pohtia, onko meillä tarvetta laatia uusi entisestään huomattavasti kevennetty kasvatuksen kokonaisohjelma, jonkinlainen K-ohjelma 2000.

Kirkon lapsi- ja nuorisotyön suunnitelmissa ja valmisteluissa on teemaksi kahdelle seuraavalle vuodelle valittu *Kaste kantaa - kasvatus kannattaa*. Keskeiseksi näkökulmaksi on valittu kotien kristillinen kasvatus. Samalla teema antaa aihetta pohtia myös seurakuntien omaa kasvatustyötä kokonaisuutena sekä sisällön että yhteistyökysymysten kannalta. Liittyhän kirkon koko kasvatustyö kahden yhteenkuuluvan polttopisteen, kasteen ja rippikoulun, yhteyteen.

Avauspuheen jälkeen *arkkipiispa Paarma* toivotti piispainkokouksen istunnon jäsenet tervetulleiksi, erityisesti ensimmäistä kertaa istuntoon osallistuvan asessori Jukka Keskitalon sekä tiedottajat. Arkipiispa julisti istunnon avatuksi.

2 §

Nimenhuuto

Toimitetussa nimenhuudossa todettiin kaikkien piispainkokouksen jäsenten olevan läsnä.

3 §

Työjärjestyksen hyväksyminen

Työjärjestykseksi hyväksyttiin kokouksen esityslista. Arkkipiispa ilmoitti kutsuneensa asian 7 “Jumalanpalveluksen opas” osalta kuultavaksi asiantuntijana kirkon jumalanpalvelus- ja musiikkitoiminnan keskuksen johtavan sihteerin *Kai Vahtolan*.

4 §

Pöytäkirjan tarkistajat

Piispainkokous päätti

valita piispainkokouksen istunnon pöytäkirjan tarkistajiksi asessori Heikki Karvosenojan ja asessori Pertti Voutilaisen.

5 §

Kirkkomme ruotsinkielinen raamatunkäännös

Porvoon hiippakunnan piispa *Erik Vikström* esitti kirjeellään 23.9.1999 kirkkohallitukselle, että kirkolliskokoukselle tehtäisiin esitys Ruotsin kirkolliskokouksen 8.6.1999 hyväksymän Bibel 2000 -nimisen uuden raamatunkäännöksen ottamisesta käyttöön myös omassa kirkossamme. Ruotsin kirkossa Bibel 2000 päätettiin ottaa käyttöön ensimmäisestä adventtisunnuntaista 1999 alkaen. Näin tulisi menetellä myös omassa kirkossamme. Kyseessä on kolmas virallinen ruotsinnos vuoden 1541 ja vuoden 1917 käännösten jälkeen.

Aikaisemmin on kirkossamme noudatettu käytäntöä, että Ruotsissa tehty ja hyväksytty raamatunkäännös on otettu käyttöön virallisena ruotsinkielisenä raamatunkäännöksenä myös Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa ilman erityistä komiteatyöskentelyä.

Kirkkohallitus teki istunnossaan 2.11.1999 kirkolliskokoukselle esityksen nro 20/1999, että kirkolliskokous oikeuttaisi seurakunnat ensimmäisestä adventtisunnuntaista 1999 alkaen jumalanpalveluksissa käyttämään Bibel 2000 -nimistä Ruotsin kirkon kirkolliskokouksen hyväksymää

raamatunkäännöstä kunnes kirkolliskokous päättää virallisesta ruotsinkielisestä raamatunkäännöksestä.

Piispainkokous piti asian johdosta ylimääräisen istunnon Turussa 9.11.1999 ja lausunnossaan nro 2/1999 kirkolliskokoukselle yhtyi kirkkohallituksen esitykseen. Samalla piispainkokous ilmoitti tekevänsä myöhemmin esityksen kirkossamme käyttöön otettavasta ruotsinkielisestä raamatunkäännöksestä.

Kirkolliskokous hyväksyi 12.11.1999 kirkkohallituksen esityksen nro 20/1999 ja ilmoitti kirjeellään nro 40/30.11.1999 asiasta piispainkokoukselle.

Valmistusvaliokunnan käsityksen mukaan piispainkokouksen esityksen valmistelua varten oli syytä asettaa pienehkö työryhmä, jossa olisi raamatunkäännöstyön ja ruotsinkielen asiantuntemus sekä luonnollisesti Porvoon hiippakunnan edustus. Työryhmän tulisi ottaa kantaa, voidaanko Bibel 2000 suoraan hyväksyä kirkkomme ruotsinkieliseksi raamatunkäännökseksi. Ellei työryhmän mielestä näin olisi, jatkotoimet olisi harkittava erikseen. Olisi esimerkiksi otettava huomioon, että Bibel 2000 -käännöksen tekstin muuttamiseen saattaa liittyä copyright-ongelmia.

Asiasta käytti puheenvuoron Pihkala. Valmistusvaliokunnan

ehdotuksen mukaisesti piispainkokous päätti

- 1. asettaa työryhmän, jonka tehtävänä on valmistella piispainkokouksen esitys kirkolliskokoukselle kirkkomme ruotsinkielisestä raamatunkäännöksestä; ja*
- 2. nimetä työryhmän puheenjohtajaksi piispa Erik Vikströmin sekä jäseniksi professori Karl-Johan Illmanin, teol. toht. Keijo Nissilän, pastori, fil. lis. Peter Nynäsin ja Helsingin yliopiston vararehtorin Raija Sollamon. Työryhmä voi kutsua itselleen sihteerin ja kuulla asiantuntijoita.*

6 §

Kirkkolain ja kirkkojärjestyksen täydentäminen Porvoon julistuksen täytäntöönpanemiseksi

Kirkolliskokous päätti 8.11.1995 hyväksyä Porvoon julistuksen ja antaa piispainkokouksen, kirkkohallituksen ja käsikirjakomitean tehtäväksi julistuksen hyväksymisen edellyttämät jatkotoimet.

Kirkkohallitus oli täysistunnossaan 18.1.2000 tehnyt kirkolliskokoukselle esityksen nro 1/2000 kirkkolain ja kirkkojärjestyksen täydentämiseksi Porvoon julistuksen

täytäntöönpanemiseksi. Esitys pohjautuu kirkon ulkoasiain neuvoston (KUN) 19.10.1999 tekemään esitykseen. KUN:n esityksen taustana on Porvoon julistuksen seurantaryhmän valmistelu.

Kirkon ulkoasiain neuvosto asetti 30.1.1996 Porvoon julistuksen seurantaryhmän, jonka puheenjohtajana toimi kirkkoneuvos Risto Cantell ja sihteerinä teologisten asiain sihteeri Juhani Forsberg. Jäseninä olivat kirkkoneuvos Matti Halttunen, piispainkokouksen sihteeri Hannu Juntunen, kansliapäällikkö Pertti Mäkeläinen ja sittemmin kansliapäällikkö Risto Junttila, käsikirjakomitean sihteeri Kai Vahtola, kirkkoneuvos Risto Voipio ja viime aikoina myös kirkkohallituksen lakimies Lena Kumlin.

Porvoon julistuksen seurantaryhmä keskittyi valmistelemaan esitystä Porvoon julistuksen toteuttamiseksi omassa kirkkolainsäädännössämme. Erityistä huomiota jouduttiin kiinnittämään seurakunnan jäsenyyttä ja virkojen vastavuoroista tunnustamista koskeviin asioihin. Työs-kentelyssä havaittiin, että Porvoon julistuksen allekirjoit-taneiden kirkkojen kirkko-oikeuden järjestelmät ovat varsin erilaisia.

Seurantaryhmän aloitteesta "Porvoon kirkkojen" kirkko-oikeuden asiantuntijat pitivät Lontoossa 16.-17.1.1998

yhteisen konsultaation, jonka tuloksena syntyi yksimielisesti Porvoon julistuksen soveltamista käsittelevä kommentaari. Tällä asiakirjalla ei ole virallista statusta, mutta se voinee toimia yhteisenä sovellutusohjeena. Kommentaari merkittiin tiedoksi ja "otettiin vastaan" Porvoon kirkkojen johtajien kokouksessa, joka pidettiin Turussa 12.-17.3.1998.

Porvoon julistuksen seurantaryhmä oli myös muutoin pohtinut ekumeenisen kirkko-oikeuden kehittämistä, mm. kirkkojen välisten sopimusten laadintaa ja hyväksymistä koskevien menettelyjen kehittämistä.

Porvoon julistukseen liittyvien pohdintojen yhteydessä on keskusteltu ns. tuomiorovastiordinaatiosta. Tällä tarkoitetaan kirkkojärjestyksen 5 luvun 1 §:n 2 momentin säännöstä, jonka mukaan pappisvihkimyksen voi toimittaa tuomiorovasti tai virassa vanhempi pappisasessori piispanviran ollessa avoinna tai piispan ollessa sairauden takia estyneenä. Samoin on pohdittu myös kysymystä, onko KJ 2:12 §:n 3 momentin mukainen mahdollisuus "häätäehtoollisen" toimittamiseen tarpeellista säilyttää.

Valmistusvaliokunta totesi, että piispainkokouksen lausunto kirkkohallituksen esityksestä ei ehkä olisi täysin välttämätön kirkkojärjestyksen 20 luvun 4 §:n 1 momentin perusteella, koska kysymys ei enää ole Porvoon julistuksen

hyväksymisestä sinänsä. Kirkkohallituksen esitys koskee kuitenkin asiaa, joka liittyy kirkon tunnustuksen tulkintaan ja kirkkojen välisiin suhteisiin, ja asialla on myös nimenomaisia vaikutuksia pappisvirkaa ja papinvirkaa koskeviin säännöksiin. Valmistusvaliokunta oli laatinut luonnoksen piispainkokouksen lausunnoksi kirkolliskokoukselle.

Ns. tuomiorovastiordinaation osalta valmistusvaliokunta totesi, että asia on tullut esille kirkolliskokouksessa Oulun hiippakunnan hiippakuntakokouksesityksen nro 8/1998 pohjalta. Esityksen mukaan kirkkojärjestyksestä tulisi poistaa säännös, jonka mukaan pappisvirkaan vihkimisen voi toimittaa tuomiorovasti tai vanhempi pappisasessori.

Kirkolliskokouksen yleisvaliokunta oli antanut asiasta mietinnön nro 1/1999, jossa esitettiin asian jättämistä raukeamaan. Mietintöön liittyvässä perustevaliokunnan lausunnossa nro 2/1999 puollettiin perusteellisen selvityksen pohjalta hiippakuntakokouksesityksen hyväksymistä. Yleisvaliokunta puolestaan päätyi (äänin 8-4) toteamaan, ettei poikkeussäännöstä tule kumota, vaikkei sitä käytännössä sovelletakaan.

Asian käsittelyn yhteydessä piispainkokoukselta ei ole pyydetty lausuntoa.

Ylimääräisellä istuntokaudellaan 10.-12.1.2000 kirkolliskokous päätti (äänin 82-20) lähettää kirkkohallitukselle valmisteltavaksi muutoksen, jonka mukaan vain piispa voi toimittaa papiksi vihkimisen.

Valmistusvaliokunta varautuu valmistelemaan piispainkokouksen kannanoton asiaan. Tässä yhteydessä on otettava huomioon myös KJ 18:2 §:n 1 momentin säännös, jonka mukaan piispan virkaan vihkimisen voi erityistapauksissa toimittaa tuomiorovasti tai vanhempi pappisasessori.

- - - - -

Pappisvirkaa ja papinvirkaa koskevat eräät piispainkokouksen määräykset, joiden tarkistaminen saattaa olla tarpeellista. Valmistusvaliokunta voinee ryhtyä tähän tarkistustyöhön käytännössä välittömästi ja viimeistään kirkolliskokouksen tehtyä päätöksensä.

Asiasta käyttivät puheenvuoroja Pihkala, Laulaja, Huotari, Vikström, Kantola, sihteeri ja Paarma. Keskustelussa todettiin, että kirkolliskokous on jo ottanut selvän kannan tuomiorovastiordinaation osalta, ja piispainkokous voi yhtyä tähän kantaan. Kirkkohallituksen esityksestä annettavan lausuntoluonnoksen osalta ei ollut huomauttamista.

Näin ollen piispainkokous päätti valmistusvaliokunnan ehdotuksen mukaisesti

- 1. antaa kirkolliskokoukselle liitteenä olevan lausunnon; ja*
- 2. kehottaa valmistusvaliokuntaa selvittämään, onko kirkolliskokouksen päätöksen takia mahdollisesti tarkistettava piispainkokouksen toimivaltaan kuuluvia täytäntöönpanomääräyksiä.*

Liite

Piispainkokouksen lausunto nro 1/2000 kirkolliskokoukselle

KIRKKOLAIN JA KIRKKOJÄRJESTYKSEN TÄYDENTÄMINEN PORVOON JULISTUKSEN TÄYTÄNTÖÖNPANEMISEKSI

Kirkkohallitus on täysistunnossaan 18.1.2000 tehnyt kirkolliskokoukselle esityksen nro 1/2000, jossa esitetään kirkkolain ja kirkkojärjestyksen täydentämistä Porvoon yhteiseen julkilausumaan sisältyvän Porvoon julistuksen täytäntöönpanemiseksi.

Piispainkokous toteaa, että kirkkohallituksen esitys vastaa sitä käsitystä, jota piispainkokous aikoinaan painotti esittäessään kirkolliskokoukselle (esitys nro 1/1995) Porvoon julistuksen hyväksymistä. Piispainkokous totesi muun muassa: "Porvoon julistus on teologiseen periaateselvittelyyn pohjautuva tavoiteohjelma, johon sitoutumisesta seuraavat johtopäätökset on harkittava ja valmisteltava erikseen." Koska julistus ei ole suoranaisesti juridinen asiakirja, piispainkokous oletti, että sen toteuttaminen kirkkolainsäädännössä samoin kuin muut tarvittavat jatkotoimet valmistellaan erikseen.

Kirkolliskokouksen perustevaliokunta edusti aikoinaan (mietintö nro 1/1995) samanlaista näkemystä Porvoon julistuksen luonteesta ja jatkotoimien tarpeesta. Sekä piispainkokous että kirkolliskokouksen perustevaliokunta pitivät selvänä, että kirkkomme on tarkoittanut julistuksen toteutettavaksi, joten jatkotoimiin on välittömästi ryhdyttävä myös kirkkolainsäädännön osalta.

Nyt käsiteltävänä olevaa kirkkohallituksen esitystä on valmisteltu kirkon ulkoasiain neuvoston asettamassa Porvoon julistuksen seurantaryhmässä, jossa on ollut kirkon ulkoasian neuvoston edustuksen lisäksi piispainkokouksen, kirkkohallituksen ja käsi-kirjakomitean edustus. Esitys on laadittu siten, että säännökset ovat sovellettavissa myös muihin vastaaviin ekumeenisiin sopimuksiin, joiden hyväksymisestä kirkolliskokous päättää.

Piispainkokous ryhtyy kirkolliskokouksen päätöksestä mahdollisesti johtuviin toimenpiteisiin piispainkokouksen toimivaltaan kuuluvien täytäntöönpanomääräysten tarkistamiseksi.

Piispainkokous esittää kunnioittavasti, että

kirkolliskokous hyväksyisi kirkkohallituksen esityksen nro 1/2000.

Helsingissä 8 päivänä helmikuuta 2000

Arkkipiispa

Jukka Paarma

Piispainkokouksen sihteeri

Hannu Juntunen

7 §

Jumalanpalveluksen opas

Asian käsittelyyn osallistui puheenjohtajan kutsumana asiantuntijana kirkon jumalanpalvelus- ja musiikkitoiminnan keskuksen johtava sihteeri *Kai Vahtola*.

Kirkon jumalanpalvelus- ja musiikkitoiminnan keskus oli laatinut piispainkokouksen toimeksiannon johdosta 12.1.2000 esityksen uuden Jumalanpalveluksen oppaan hyväksymisestä ja painattamisesta.

Kirkolliskokous oli istunnossaan 12.1.2000 hyväksynyt uuden kirkkokäsikirjan, joka otetaan käyttöön ensimmäisenä adventtisunnuntaina vuonna 2000. Jumalanpalvelusuudistusprosessissa on ollut esillä myös uuden oppaan laatiminen. Piispainkokous on käsitellyt siihen liittyviä kysymyksiä mm. ehtoollisviiniä koskevia ohjeitaan antaessaan kevätistunnossa 1997 ja syysistunnossa 1999 sekä käsikirjakomitean mietintöä koskevassa lausunnossaan nro 1/1998. Piispainkokous oli edellyttänyt, että opas olisi laaja-alainen jumalanpalveluksen kehittämisen kirja ja että se olisi valmis siinä vaiheessa, kun Jumalanpalvelusten kirja ja Evankeliumikirja otetaan virallisesti käyttöön.

Piispainkokoukselle toimitetussa Jumalanpalveluksen oppaassa on neljä päälukua. Niistä ensimmäinen käsittelee jumalanpalveluksen teologiaa. Toinen pääluku on varsinainen messun eli ehtoollisjumalanpalveluksen kommentaari, joka esittelee messun eri osien toteutuksen sekä antaa käytännön ohjeita ja suosituksia. Kolmantena päälukuna on asiasanasto, joka syventää tietämystä messun eri osa-alueista, tarjoaa aineistoa jumalanpalveluskäytäntöjen sopimisesta ja avaa näkökulmia messun yksityiskohtiin. Neljäntenä osana on sanasto, jossa selostetaan lyhyesti liturgisia, erityisesti vierasperäisiä termejä.

Valmistusvaliokunta totesi, että Jumalanpalveluksen opas vastaa hyvin niitä odotuksia, joita sille oli etukäteen asetettu. Nyt käsiteltävänä ollut pohjateksti viimeistelyn ja siihen liitettävän kuvituksen jälkeen tulisi olemaan merkittävä jumalanpalveluselämän dokumentti. Se antaisi lähtökohdat seurakuntakohtaiselle suunnittelulle, käytäntöjen sopimiselle ja jumalanpalveluskasvatukselle. Toteutustapojen valinnan periaatteina ovat väljyys ja joustavuus, jotka tarjoavat kullekin seurakunnalle mahdollisuuden sille soveliaitten vaihtoehtojen käyttöön ottamiseen.

Jumalanpalveluksen opas on sekä kirkon työntekijöille että seurakuntalaisille väline, joka antaa kirkon yhteisesti sopimien kehysten puitteissa erinomaisen mahdollisuuden

monipuoliseen jumalanpalveluselämän kehittämiseen. Joka-sunnuntaisen messun ohella oppaan aineisto tarjoaa mahdollisuuden soveltaa ohjeita sanajumalanpalvelukseen, viikkomessuun, kirkkovuoden eri juhla-aikojen jumalanpalveluksiin ja erityisjumalanpalveluksiin. Oppaan verkkokäyttöön saattaminen ja täydentävän virikeaineiston laatiminen tulevat edistämään sen merkitystä.

Tässä vaiheessa tapahtuva Jumalanpalveluksen oppaan pohjatekstin hyväksyminen mahdollistaisi tekstin lopullisen viimeistelyn niin, että opas voitaisiin painattaa hyvissä ajoin ennen virallista kirkkokäsikirjan käyttöönottoa.

Asiasta käytiin ensin yleiskeskustelu, jossa käyttivät puheenvuoroja Pihkala, Paarma, Särkiö, Laulaja, Vikström, Niskanen, Huovinen, Kantola, Haataja, Rimpiläinen, Keskitalo, Riekkinen, Huotari, Elomaa, Karvosenoja, Kataja ja Vahtola. Laajassa keskustelussa paneuduttiin erityisesti seuraavassa ilmeneviin asioihin.

Asian käsittelyn menettelyksi todettiin, että nyt käytävän keskustelun antamien ainesten pohjalta kirkon jumalanpalvelus- ja musiikkitoiminnan keskus (KJMK) valmistelee lopullisen version oppaan tekstiksi. KJMK:lle voi myös erikseen toimittaa palautetta. Asia tulee uudelleen käsiteltäväksi piispainkokouksen syyskuun 2000 istunnossa,

jolloin päätetään, missä muodossa piispainkokous auktorisoi tekstin. Lasten ehtoollisella käyntiä koskevat ohjeet tulevat samanaikaisesti käsiteltäviksi piispainkokouksen istunnossa, ja ohjeet voidaan ottaa huomioon Jumalanpalveluksen oppaan viimeistelyssä.

Useissa puheenvuoroissa esitettiin huolestuneisuutta oppaan reseptiosta. Johtavatko oppaaseen sisältyvät uudet asiat ja erityiset yksityiskohdat mahdollisesti torjuntaan ja negatiivisiin asenteisiin? Voivatko seurakuntalaiset tai edes koko papisto kokea oppaan ajatustavan itselleen mahdolliseksi omaksua?

Oppaan rakennetta haluttiin selkeytettäväksi painoasulla ym. keinoilla siten, että oppaan laatijoiden perusidea oppaan käytöstä tulee selvemmin esille. Kysymyksessä on kaikille yhteisesti sovellettavaksi tarkoitettun perusaineksen sekä erityisten variaatioiden erottaminen toisistaan. Oppaan alkuun toivottiin tarkempia käyttöohjeita. Todettiin myös, että hyväksytyssä Jumalanpalvelusten kirjassa ovat kirkolliskokouksen hyväksymät perusohjeet. Vahtola totesi, että opas on laadittu jumalanpalveluselämästä seurakunnassa vastaaville henkilöille eikä esim. jumalanpalveluskasvatusta ym. varten.

Keskustelussa kritikoitiin oppaan tapaa käyttää termiä

“diakoni”. Tällaista virkaa kirkossamme ei ainakaan vielä ole, eikä diakonaatin uudistusta voida toteuttaa tällaisen oppaan avulla. Riekkinen kysyi, saako jumalanpalveluksen muoto liian hallitsevan aseman sisällön kustannuksella. Huotari puolestaan arvioi, että opas on yhtä yksipuolinen kuin koko jumalanpalvelusuudistuskin. Arvosteltiin myös sitä, että liturgi saa oppaan esityksessä liian hallitsevan aseman seurakunnan osuuden kustannuksella.

Erityistä kritiikkiä esitettiin ehtoollisaineiden käsittelyä koskevia ohjeita kohtaan. Ohjeet ovat sinänsä tarpeellisia, eikä ole asianmukaista, että suntio ratkaisisi teologisen linjauksen näiltä osin. Mm. Vikström korosti, että luterilaisen ehtoolliskäsityksen mukaan Kristuksen läsnäolo ehtoollisaineissa pätee vain “in usu” ja käytön ulkopuolella ne ovat vain leipää ja viiniä.

Useissa puheenvuoroissa kannettiin huolta saarnan asemasta jumalanpalveluksen kokonaisuudessa. Opas ei ole homiletiikan oppikirja, eikä saarnakoulutusta hoideta jumalanpalveluksen kaavalla, totesi Rimpiläinen, mutta piti perusteltuna saarnaa koskevan tekstin kehittämistä. Huovisen mukaan käsityksessä Jumalan Sanasta kuvastuu teologinen peruskäsityksemme eli usko Jumalan läsnäoloon Sanassa. Eräissä puheenvuoroissa todettiin, että aikaisemmin jumalanpalvelus miellettiin selvästi saarnakeskeisesti, mutta

nyt on tapahtumassa heilahdus toiseen suuntaan eli liturgiakeskeiseen näkemykseen. Rimpiläinen totesi, että opas on ollut laadittava sen mukaisesti, mitä kirkolliskokous on päättänyt jumalanpalveluksen uudistamisen peruslinjasta sekä hyväksyessään Jumalanpalvelusten kirjan. Perustavanlaatuiset muutokset voidaan toteuttaa vasta seuraavassa uudistuksessa. Silti keskustelussa arveltiin, että opas ehkä on hiukan liian korkealle viritetty papiston ja seurakuntien nykyistä todellisuutta ajatellen.

Edelleen keskustelussa toivottiin mm. selvempää esitystä kanttorin osuudesta ja urkujen käytöstä säästyksessä.

Puheenjohtaja totesi yleiskeskustelun päättyneeksi.

Yksityiskohtainen käsittely päätettiin toimittaa seuraavana istuntopäivänä, ja puheenjohtaja pyysi asiantuntijana kuultavana ollutta kirkon jumalanpalvelus- ja musiikki-toiminnan keskuksen johtavaa sihteerä Kai Vahtolaa olemaan läsnä myös tuolloin, jotta hän voisi ottaa huomioon kaikki asian käsittelyssä esille tulleet asiat oppaan viimeistelyssä.

(Jatkokäsittely 20 §:ssä)

8 §

Kirkollisten toimitusten kirjan kaavojen koekäyttö

Kirkolliskokouksen asettama käsikirjakomitea jatkaa työtään laatimalla kirkollisten toimitusten kirjaa. Toimitusten kaavojen luonnoksia oli julkaistu internetissä siten, että niihin on linkki kirkon kotisivulla. Komitea toivoi laajaa palautetta kaavoista.

Käsitellessään käsikirjavaliokunnan mietintöä nro 1/1993 kirkolliskokous päätti 4.5.1993 mm. jumalanpalvelusuu-
distuksen virallisista kokeiluseurakunnista. Tämän lisäksi jokainen halukas seurakunta sai ryhtyä kokeilemaan uusia ehdotuksia jumalanpalvelusjärjestykseksi. Vastaavaa uutta päätöstä ei kirkollisten toimitusten kirjan koekäytön osalta ole tehty. Papiston taholta oli kuitenkin kyselty, onko julkaistujen kaavaluonnosten kokeileminen luvallista.

Käsikirjakomitea oli kokouksessaan 13.1.2000 päättänyt lähettää sen hetkiset kaavaluonnokset tiedoksi piispainkokoukselle mahdollisia toimenpiteitä varten. Komitea ilmeisesti toivoi myönteistä suhtautumista kaavojen kokeilemiseen.

Valmistusvaliokunta katsoi, että asialle olisi hyödyksi, jos

piispainkokous kirkon hengellistä johtoa edustavana keskushallinnon elimenä ottaisi myönteisen kannan kaavaehdotusten kokeiluluonteiseen käyttämiseen kirkollisissa toimituksissa paikalliset olot huomioon ottaen.

Käsikirjakomitean ehdotus kirkollisten toimitusten kirjaksi valmistunee siten, että piispainkokous voisi syyskuun 2000 istunnossa asettaa työryhmän valmistelemaan lausuntoa, joka voitaisiin antaa helmikuussa 2001. Nyt pidettävää istuntoa varten valmistusvaliokunta ei ollut valmistellut kaava-luonnosten sisältöä koskevia kannanottoja, mutta katsoi, että piispainkokous voisi jo nyt käydä lähetekeskustelua lausunnon valmistelua varten.

Asiasta käyttivät puheenvuoron Pihkala, Kantola, Huotari, Karvosenoja, Keskitalo, Särkiö, Vikström, Rimpiläinen, Haataja, Laulaja ja Paarma. Keskustelussa pohdittiin piispainkokouksen toimivaltaa tällaisen suosituksen antamisessa sekä kaavojen koekäytöstä saatavan palautteen hyödyntämistä. Käsikirjakomitean puheenjohtajana toimiva piispa Rimpiläinen totesi, että asiassa pyritään etenemään melko nopeasti, jotta Jumalanpalvelusten kirja ja Kirkollisten toimitusten kirja muodostaisivat yhtenäisen kokonaisuuden. Todettiin, että tuomiokapitulien tulee tiedottaa asiasta sekä kerätä palautetta sopiviksi katsomillaan tavoilla.

Valmistusvaliokunnan ehdotuksen mukaisesti piispainkokous päätti

- 1. merkitä tiedoksi käsikirjakomitean luonnokset kirkollisten toimitusten kirjan eräiksi kaavoiksi; ja*
- 2. pyytää, että tuomiokapitulit kiertokirjeissään suosittelevat papistolle kirkollisten toimitusten kirjaa varten suunniteltujen kaavaluonnosten kokeiluluonteista käyttämistä kirkollisissa toimituksissa ottaen huomioon paikalliset olosuhteet.*

9 §

Kirkkoherralta vaadittavan seurakuntatyön johtamisen tutkinnon täsmennys

Turun ja Porvoon tuomiokapitulit olivat lähettäneet piispainkokoukselle esitykset (Dn:o 52/27.10.1999, 60/10.11.1999 ja 61/10.11.1999), joissa piispainkokousta pyydettiin täsmentämään päätöstään kirkkoherralta vaadittavasta seurakuntatyön johtamisen tutkinnosta (Kirkon säännöskokoelma nro 77 10.2.1999) 1 §:n osalta. Aloitteissa pyydetään täsmennystä siihen, onko 2. momentissa tutkinnon korvaavana mainittu ylempi pastoraalitutkinto tulkittava siten, että se käsittää myös pastoraalitutkinnon arvosanalla

korkeimmalla kiitoksella hyväksytään. Lisäksi Porvoo pyysi täsmennystä siihen, mitä tarkoitetaan, kun 1. momentissa tutkinnon suorittamisen edellytyksenä mainitaan “vähintään arvosanalla kiitoksella hyväksytään (cum laude approbatur) suoritettu pastoraalitutkinto”, “pastoralexamen med lägsta vitsordet med beröm godkänt (cum laude approbatur)”.

Samoihin seikkoihin oli kiinnittänyt huomiota lakimiesasessori Matti Mäkinen piispainkokoukselle osoittamassaan 7.9.1999 päivätyssä kirjeessä, jossa hän kertoi lakimiesasessorien ja pääsihteerien kokouksessa 6.9.1999 olleen tulkintaerimielisyyksiä molemmista mainituista kohdista.

1. Suhde pastoraalitutkintoon

Pastoraalikoulutuksen eri osien niveltymistä toisiinsa on käsitelty pastoraalikoulutustyöryhmän mietintö Kirkon pastoraalikoulutuksen kokonaisuus (Suomen ev.-lut. kirkon keskushallinto. Sarja B 1998:4, s. 37), jonka pastoraalikoulutukselle esittämän rakenteen piispainkokous on hyväksynyt 10.2.1999. Siinä pastoraalitutkinnon ja seurakuntatyön johtamisen tutkinnon välinen suhde esitetään siten, että johtamisen tutkinnon pohjakoulutusvaatimuksena on pastoraalitutkinto ilman arvosanarajoja ja sen yhteydessä

kirjon koulutuskeskuksen kurssilla suoritettua opintokokonaisuus 8 Seurakunta työyhteisönä. Seurakuntatyön johtamisen tutkintoa valmistelleen työryhmän esityksessä liitettiin tähän linjaukseen mainitun kurssin osalta, mutta se edellytti vaatimuksissa pastoraalitutkinnolta myös arvosanarajaa cum laude approbatur. Päätöksessään seurakuntatyön johtamisen tutkinnosta piispainkokous yhtyi tähän arvosanarajaan, mutta poisti pohjakoulutusvaatimuksista mainitun kurssin.

Pastoraalitutkinnon arvosanan osalta tulkintaerimielisyydet johtuvat arvosanaterminologian kehityksestä. EKL 143 §:n mukaan pastoraalitutkinto arvosteltiin kolmiportaisesti “hyväksytään”, “kiitoksella hyväksytään” tai “korkeimmalla kiitoksella hyväksytään”. Näistä käytettiin yleisesti nimityksiä approbatur-, cum laude- ja laudaturpastoraali. Kun piispainkokous 14.2.1984 teki päätöksen pastoraalitutkinnosta (muutettu pisterajojen osalta piispainkokouksen päätöksellä 16.9.1987), tätä täsmennettiin siten, että alin mahdollinen suoritustaso oli “hyväksytään”, mikä tarkoitti pistemäärää 10-12,75, pistemäärät 13-20 tarkoittivat arvosanaa “kiitoksella hyväksytään”. “Kiitoksella hyväksytään” -arvosanaan liitettiin vielä suorituksen laatua ilmaiseva arvosana “non sine laude approbatur” (13-14,75 pistettä), “cum laude approbatur” (15-16,75 pistettä), tai “magna cum laude approbatur” (17-20 pistettä).

Kun päätöksessä seurakuntatyön johtamisen tutkinnosta käytetään ilmaisua “kiitoksella hyväksytään (cum laude approbatur)”, sen tulkinta on mahdollinen sekä siten, että sulkuihin on merkitty arvosanan latinankielinen vastine, joka viittaa ns. cum laude -pastoraaliin, että siten, että sulkuihin on merkitty arvosanan laatua ilmaiseva arvosana, joka vastaa vähintään 15 suorituspistettä.

Edellistä tulkintaa tukee se seikka, että näin kirkkoherralta edellytettävä pastoraalitutkinnon pistemäärä pysyisi samana kuin mihin se asettui edellisen kirkkolain aikana (EKL 145 §). Jälkimmäistä tulkintaa tukee kirkkoherran johtamistutkintoa valmistelleen työryhmän esitys päätökseksi, joka edellyttää tutkinnon suorittajalta pastoraalitutkinnosta vähintään arvosanaa cum laude approbatur. Toisaalla työryhmän muistio puhui tutkinnon edellytyksenä hyvin suoritetusta (cl) pastoraalitutkinnosta. Piispainkokouksen antaman päätöksen tekstissä tämä oli pyritty valmistusvaliokunnan toimesta ilmaisemaan piispainkokouksen pastoraalitutkinnosta annetun päätöksen edellyttämien arvosanojen mukaisesti. Tässä yhteydessä ei ole ollut tarkoituksena muuttaa työryhmän esitystä, ainoastaan ilmaista se pastoraalitutkinnoista virallisesti käytössä olevin arvosanatermein. Asiallisesti näin korotettiin myös kirkkoherran kelpoisuusehtoja pastoraalitutkinnon osalta. Tämä aloitteissa ja niihin liittyvissä asiakirjoissa todettiin, ja

ilmaistiin huoli siitä, että se toisi tuomiokapituliin ruuhkaa arvosanakorotuksien osalta.

Valmistusvaliokunta totesi, että kirkkoherralta vaadittavan seurakuntatyön johtamisen tutkinnon suorittamisen edellytyksiä määriteltäessä oli pyritty ilmaisemaan se, että tutkinnon voi suorittaa pappi, joka on saanut pastoraalitutkinnosta vähintään arvosanan kiitoksella hyväksytään, jossa suorituksen laatua ilmaiseva arvosana on cum laude approbatur (15 pistettä). Näin korotettiin myös tältä osin kirkkoherran viran kelpoisuusehtoja, mikä kokonaisuudessaan nosti viran statusta. Tämä on tarkoituksenmukaista myös siksi, että seurakuntatyön johtamisen tutkinto ei muodostaisi niinkään seulojaa kuin selkeästi pätevöittävän osan pastoraalikoulutuksen kokonaisuudessa. Koska kuitenkin arvosanaterminologia on historiallisista syistä monitulkintaista, on syytä ilmaista tutkinnon suorittamista varten vaadittava pastoraalitutkinnon taso selkeästi käyttäen pisteytystä: arvosana kiitoksella hyväksytään vähintään pistein 15/20 (cum laude approbatur). Tältä osin valmistusvaliokunta katsoi, että piispainkokouksen päätöstä oli tarpeen täsmentää.

2. Suhde ylempään pastoraalitutkintoon

Piispainkokouksen päätöksessä seurakuntatyön johtamisen tutkinnosta todetaan, että sen korvaa ylempi pastoraalitutkinto tai ennen vuotta 2000 suoritettu Kirkon johtamiskoulutusohjelman 1990 mukainen johtamiskoulutus.

Johtamistutkintoa valmistelleen työryhmän esityksessä korvaavana koulutuksena mainittiin ainoastaan Kirkon johtamiskoulutusohjelman mukainen johtamiskoulutus täydennettynä soveltuvuustutkinnalla. Piispainkokouksen valmistusvaliokunta esitti tähän liitettävän myös ylemmän pastoraalitutkinnon, jota niin ikään olisi täydennettävä soveltuvuustutkinnalla. Piispainkokous jätti soveltuvuustutkintaedellytyksen pois korvaavien koulutusten osalta.

Kirkon pastoraalikoulutuksen kokonaisuus -mietinnössä ylemmän pastoraalitutkinnon ja seurakuntatyön johtamisen tutkinnon suhde esitetään yhtäältä (s. 37) siten, että ylempi pastoraalitutkinto olisi johtamistutkinnon pohjakoulutusvaatimuksena rinnastettavissa tietyin edellytyksin suoritettuun pastoraalitutkintoon. Toisaalta mietinnössä todetaan (s. 38-

39), että ylemmän pastoraalitutkinnon vaatimukseen sisältyy osio 4 (perehtyminen kirkon hallintoon ja kehittyminen johtamistaidossa), jonka suorittaminen vastaa johtamistaidon osalta kirkkoherralta vaadittavaa seurakuntatyön johtamisen tutkintoa. Mietinnön linjauksen mukaisesti ylemmän pastoraalitutkinnon korvaavuus johtamistutkinnossa perustuu siihen, että sen tutkintovaatimukseen sisältyy johtamiskoulutuksen osio. Näin ollen se olisi korvaava vain sikäli kuin se on suoritettu niiden vaatimusten mukaan, joihin tämä osio sisältyy. Tämä on perusteltua johtamistutkinnolle asetettujen tavoitteitten kannalta.

Aloitteissa kiinnitettiin kuitenkin huomiota siihen, että tämä tulkinta poikkeaa ratkaisevasti siitä kirkkojärjestyksen tulkinnasta, jota on noudatettu tuomiokirkkoseurakunnan kirkkoherranviran kelpoisuuden osalta (KJ 6:18,2) ja pappisasessorin kelpoisuuden osalta (KJ 19:2,1). Näissä vakiintunut tulkinta on se, että ylempi pastoraalitutkinto käsittää sekä 1991 vaatimusten mukaisen tutkinnon että sitä varhaisempien vaatimusten mukaisen korkeimman kiitoksen pastoraalitutkinnon. Porvoon tuomiokapitulin aloitteessa tätä pidettiin myös seurakuntatyön johtamisen tutkinnon korvaavuuden osalta ainoana mahdollisena tulkintana, koska toisenlainen tulkinta toisi mukanaan ongelmia myös kyseisten kirkkojärjestyksen kohtien tulkinnassa.

EKL ei tuntenut käsitettä ylempi pastoraalitutkinto, vaan ainoastaan pastoraalitutkinnon arvosanalla korkeimmalla kiitoksella hyväksytään. Uudistaessaan tämän vaatimuksia piispainkokous 6.3.1991 antoi päätöksen yleimmästä pastoraalitutkinnosta eli kirkkolain 143 §:n 2-5 momenttien tarkoittamasta korkeimmalla kiitoksella hyväksyttävästä pastoraalitutkinnosta. Tähän sisältyi osio 3.4 “Perehtyminen kirkon hallintoon ja kehittyminen johtamistaidossa”. Päätöksessä todettiin, että vanhojen vaatimusten mukaisia tutkintoja voitiin suorittaa vuoden 1995 loppuun mennessä, mikäli tutkinnon suorittaminen oli aloitettu ennen 6.3.1991. Vasta uudesta kirkkolaista, joka tuli voimaan 1994, poistui käsite korkeimmalla kiitoksella hyväksyttävästä pastoraalitutkinnosta ja se korvattiin KJ 6:18,2 ja 20 käsitteellä ylempi pastoraalitutkinto. Vielä uuden kirkkolainsäädännön kommentaari vuodelta 1993 puhuu molempia tarkoittaen “korkeammasta pastoraalitutkinnosta”.

Tämä tutkintovaatimusten, kirkkolain ja niissä käytettyjen käsitteiden siirtymävaihe merkitsee sitä, että vuosiin 1991-1995 ajoittuu “harmaa vyöhyke”, jolloin ylempi pastoraali-

tutkinto ja pastoraalitutkinto korkeimmalla kiitoksella hyväksytään olivat käsitteinä toisiaan vastaavia ja niitä voitiin käyttää myös pätevyyttä määriteltäessä rinnan. Nimikirjaan oli mahdollista merkitä vuoden 1993 loppuun saakka myös uusien vaatimusten mukainen suoritus kirkkolain edellyttämällä termillä “korkeimmalla kiitoksella hyväksytään”, ja vuosina 1994-1995 oli mahdollista vanhojen vaatimusten mukainen suoritus merkitä kirkkolain edellyttämällä termillä “ylempi pastoraalitutkinto”. Tämä oli mahdollista, koska tutkintojen katsottiin vastaavan pätevöittävinä tutkintoina toisiaan. Ylemmän pastoraalitutkinnon ja korkeimmalla kiitoksella hyväksytyyn pastoraalitutkinnon erottaminen johtamistutkinnon yhteydessä korvaavina tutkintoina merkitsee siten tämän vastaavuuden purkamista ja termien aiemman päällekkäisen käytön takia mahdollisesti ongelmallista uutta tulkintaa erityisesti KJ 6:18,2 osalta.

Valmistusvaliokunta totesi, että ylempi pastoraalitutkinto seurakuntatyön johtamisen tutkintoa korvaavana tutkintona oli perusteltu erityisesti siksi, että sen tutkintovaatimukseen sisältyy osio “Perehtyminen kirkon hallintoon ja kehittyminen johtamistaidossa”. Tämän mukaisesti korvaavana tutkintona voitaisiin todeta ylempi pastoraalitutkinto, joka on suoritettu piispainkokouksen 6.3.1991 tai sen jälkeen päättämien tutkintovaatimusten mukaisesti. Näin menetellen korostuisi kirkkoherralta vaadittavaan kelpoisuuteen kaikissa tapauk-

sisä sisältyvä johtamiskoulutus.

Tulkinnan tekevät ongelmalliseksi aloitteissa todettu vakiintunut KJ 6:18,2 ja KJ 19:2,1 tulkinta, jonka mukaan ylempää pastoraalitutkintoa vastaa aiempien vaatimusten mukainen pastoraalitutkinto arvosanalla korkeimmalla kiitoksella hyväksytään, ja siirtymävaihe vuosina 1991-1995, jolloin nimikkeitä käytettiin rinnan. Näin ollen olisi perusteltua myös tässä yhteydessä pysyttäytyä vakiintuneessa tulkinnassa ja todeta, että pastoraalitutkinto arvosanalla korkeimmalla kiitoksella hyväksytään vastaa seurakuntatyön johtamisen tutkintoa korvaavana tutkintona ylempää pastoraalitutkintoa. Näin nämä tutkinnot säilyttäisivät asemansa selkeästi ylimpinä kirkollisiin virkoihin pätevöittävinä tutkintoina. Muussa tapauksessa myöskään tuomiokirkkoseurakunnan kirkkoherranviran kelpoisuuden osalta ylempi pastoraalitutkinto ja pastoraalitutkinto arvosanalla korkeimmalla kiitoksella hyväksytään eivät enää vastaisi toisiaan.

Valmistusvaliokunta piti molempia tulkintoja perusteltuina. Koska kuitenkin tulkinnan olisi oltava yksiselitteinen, valmistusvaliokunta katsoi, mahdollisista nimikkeitten päällekkäisyyden tuomista ongelmista huolimatta, uusien tutkintovaatimusten mukaisen ylemmän pastoraalitutkinnon paremmin vastaavan johtamistutkintoa korvaavana tutkintona

kirjon pastoraalikoulutuksen kokonaisuudesta päätettyjä linjauksia, ja siksi tulkinta tässä kohden voisi rajata korvaavana tutkintona pois pastoraalitutkinnon arvosanalla korkeimmalla kiitoksella hyväksytään.

Keskustelussa käyttivät puheenvuoron Pihkala, Paarma, Riekkinen, Särkiö, Franzén, Vikström, Laulaja ja Kantola. Keskustelussa vallitsi erimielisyyttä siitä, tulisiko myös vanhamuotoinen korkeimmalla kiitoksella hyväksytään - pastoraali määritellä uutta johtamistutkintoa korvaavaksi. Keskustelussa esitettiin samoja näkökohtia kuin valmistusvaliokunnan muistiossakin. Vikström esitti Laulajan ja Haatajan kannattamana, että pastoraalitutkinto korkeimmalla kiitoksella hyväksytään lisätään piispainkokouksen määräysten 1 §:n 2 momenttiin. Toimitetussa äänestyksessä valmistusvaliokunnan ehdotus sai 7 ääntä ja Vikströmin ehdotus 11 ääntä.

Äänestyksen perusteella piispainkokous päätti

antaa liitteenä olevan päätöksen kirkkoherralta vaadittavasta seurakuntatyön johtamisen tutkinnosta annetun piispainkokouksen päätöksen muuttamisesta.

Liite

**PIISPAINKOKOUKSEN PÄÄTÖS
KIRKKOHERRALTA VAADITTAVASTA
SEURAKUNTATYÖN JOHTAMISEN TUTKINNOSTA
ANNETUN PÄÄTÖKSEN MUUTTAMISESTA**

Annettu Helsingissä 8 päivänä helmikuuta 2000

Piispainkokouksen päätöksen mukaisesti *muutetaan* kirkkoherralta vaadittavasta seurakuntatyön johtamisen tutkinnosta 10 päivänä helmikuuta 1999 kirkkolain 2 luvun 3 §:n 2 momentin ja kirkkojärjestyksen 6 luvun 18 ja 20 §:n nojalla annetun päätöksen 1 § seuraavasti:

1 §

Seurakuntatyön johtamisen tutkinnon voivat suorittaa ne papit, joilla on vähintään arvosanalla kiitoksella hyväksytään pistein 15/20 (cum laude approbatur) suoritettu pastoraalitutkinto.

Seurakuntatyön johtamisen tutkinnon korvaa pastoraalitutkinto arvosanalla korkeimmalla kiitoksella hyväksytään, tai ylempi pastoraalitutkinto, joka on suoritettu piispainkokouksen 6.3.1991 tai sen jälkeen päättämien tutkintovaatimusten mukaisesti, tai ennen vuotta 2000 suoritettu Kirkon johtamiskoulutusohjelman 1990 mukainen johtamiskoulutus.

Tämä päätös tulee voimaan 8 päivänä helmikuuta 2000.

Helsingissä 8 päivänä helmikuuta 2000

Arkkipiispa

Jukka Paarma

Piispainkokouksen sihteeri

Hannu Juntunen

10 §

Pappisvirkaan vihittävän kykenevyyden arviointi

Tampereen hiippakunnan tuomiokapituli oli lähettänyt piispainkokoukselle Tampereen hiippakuntakokouksessa 20.3.1999 käsitellyn Hollolan rovastikunnan aloitteen, joka koski pappisvirkaan vihittävän kelpoisuutta. Aloitteessa esitettiin kirkkojärjestyksen 5 luvun 2 §:n 3 kohdan säännöstä “terveydeltään pappisvirkaan kykenevä” muutettavaksi siten, ettei fyysistä terveyttä asetettaisi siinä enää määrääväksi asiaksi, vaan henkilön tietoa, taitoa ja kykyä papinvirkaan arvioitaisiin kokonaisvaltaisesti.

Hiippakuntakokouksen valmistusvaliokunta totesi muistiossaan, että itse asiassa jo nykyinenkin kirkkojärjestyksen säännös tähtäsi siihen, että papiksi vihittävän kelpoisuutta tarkastellaan kokonaisvaltaisesti arvioiden henkilön taitoa, tietoa ja kykyä pappisvirkaan. Ilmaisulla “terveydeltään pappisvirkaan kykenevä” tarkoitetaan sekä henkistä että fyysistä kykyä selviytyä pappisviran tehtävistä. Tämän arviointi on piispan ja tuomiokapitulin tehtävä.

Hiippakuntakokous oli toimittanut tuomiokapitulin kautta aloitteen piispainkokoukselle, koska katsoi, että olisi mahdollista tarkastella pappisviran tehtäviä siitä näkö-

kulmasta, että jonkun hakijan edellytykset eivät kata kaikkia tehtäviä, vaan pappisvirkaan voitaisiin vihkiä henkilöitä, joitten valmiudet viranhoidossa ovat kapeammat. Asiaa käsiteltiin ensimmäisen kerran piispainkokouksen syysistunnossa 14.-15.9.1999 (16 §).

Valmistusvaliokunta totesi tuolloin, että Augsburgin tunnustuksen V kohdan ja siihen perustuvan KL 5:1 §:n mukaan kirkon pappisvirka on evankeliumin julistamista ja sakramenttien jakamista varten. Sen erityiset tehtävät ovat KJ 5:1 §:n mukaan julkisen jumalanpalveluksen toimittaminen ja pyhien sakramenttien jakaminen, muiden kirkollisten toimitusten hoitaminen sekä yksityinen sielunhoito ja rippi. Tätä tehtäväkokonaisuutta ei voi osittaa. Piispan ja tuomiokapitulin on nykyisten säännösten (KL 5:1 § 2 mom. ja KJ 5:2 §) perusteella arvioitava kunkin vihkimystä hakevan edellytykset hoitaa näitä tehtäviä ja se voi virkamääräyksiä antaessaan ottaa itse kunkin erityisominaisuudet huomioon.

Valmistusvaliokunta oli kuitenkin sitä mieltä, että oli tarpeen – varsinkin vammaisten pappisvirkaan pyrkijöiden vuoksi – löytää kirkossamme yhtenäinen linja siitä, miten itsenäisesti papin olisi selvittävä virkansa tehtävistä. Olisiko esimerkiksi mahdollista käyttää pysyvästi avustajaa viran tehtävien hoitamisessa ilman että se merkitsisi pappisviran pirstomista?

Piispainkokouksen tuolloisessa keskustelussa todettiin, ettei mahdollisuus päästä papiksi ole yleinen ihmisoikeus, vaan kirkko kutsuu pappeja tehtäviinsä määrittelemiensä kriteerien mukaisesti. Samalla tässä asiassa oli kuitenkin syvästi kysymys myös ihmiskäsityksestä: Millainen ihminen on kirkolle kelvollinen?

Kun jakamattoman pappisviran perusteita pohditaan vammaisten kannalta, kynnykskysymykseksi nousee se, tuleeko jokaiselta papilta edellyttää täysin itsenäistä selviämistä kaikista pappeuden perustehtävistä eli sananju- listukseen ja sakramenttien toimittamiseen liittyvistä ti- lanteista? Näissä tilanteissa esille tulevat ongelmat ovat erilaisia ja syvästi henkilöön liittyviä. Tästä syystä kes- kustelussa ei pidetty hyvänä, että kirjattaisiin kovin täs- mällisiä sääntöjä, jotka voisivat lopulta tuottaa hakutilanteissa vain lisäongelmia. Joka tapauksessa tässä nimenomaisessa asiassa olisi löydettävä kristilliseen ihmiskäsitykseen nojaava riittävän yhtenäinen linja ja käytäntö, jotta vihkimystä anovan kykenevyyttä voitaisiin arvioida häntä nöyryyttämättä.

Kysyttiin, oliko välttämätöntä ajatella, että pappuus olisi kaikkien pappien osalta toteutettava juuri samalla tavalla? Onhan erilaisia papinvirkojakin. Tehokkuuden ihannoinnin aikana kirkolta odotetaan ääniä heikkojen puolustamiseksi. Nykyisen käytännön eräänä ongelmana todettiin olevan

lääkärintodistus, jonka laatijalla ei aina suinkaan ole käsitystä, mikä pappisvirka on.

Piispainkokous päätti tuolloin valmistusvaliokunnan oman ehdotuksen mukaisesti antaa sille tehtäväksi valmistella asiasta käytävää jatkokeskustelua. Täsmällisiä soveltamisohjeita sen ei sen sijaan ollut määrä laatia.

Valmistusvaliokunta oli laatinut ehdotuksen näkökohdiksi, jotka – piispainkokouksen keskusteluissaan täsmentäminä – voisivat toimia yhteisinä periaatteina arvioitaessa vammaisten mahdollisuutta saada pappisvihkimys.

Yleiskeskustelussa käyttivät puheenvuoron Pihkala, Paarma, Huovinen, Elomaa, Laulaja, Kataja, Särkiö, Kantola, Vikström, Haataja, Riekkinen, Huotari, Keskitalo ja Niskanen. Keskustelussa pidettiin yleisesti onnistuneena valmistusvaliokunnan ratkaisuehdotusta, jonka mukaisesti ei yritettäisikään laatia sitovia ohjeita pappisvirkaan vihittävän kykenevyyden arviointia varten vaan sen sijaan sovittaisiin eräistä yhteisistä periaatteista. Pihkala totesi, että nämä periaatteet voidaan aivan hyvin julkaista esimerkiksi päätösponnen yhteydessä. Pihkalan mukaan valmistusvaliokunnan esitys rakentuu sille ajatukselle, että jokaista papiksi vihittävää varten on oltava avoin virka ja jokaisen papin on kyettävä hoitamaan se virka, johon hän on saanut

vokaation. Muutoin papiksi vihittävän kykenevyyden arviointi voi perustua hyvin monenlaisiin näkökohtiin. Keskustelussa yhdyttiin tähän peruslinjaan ja ryhdyttiin arvioimaan valmistusvaliokunnan ehdotuksen yksittäisiä painotuksia. Vokaatio-käsitteen osalta haluttiin painottaa pappisviran ja papinviran “asiakaskeskeistä” näkökulmaa eli tehtävää seurakuntalaisten palveluksessa. Vokaation ja toisaalta vammaiseen suhtautumisen polarisaatio voi johtaa harhaan tämän pääasian kannalta.

Yhteisesti sovittavissa periaatteissa haluttiin korostaa myös sitä, että vammaisuus ei aina ole pelkästään haittatekijä vaan voi olla myös merkittävä resurssi papin työssä.

Papin kykenevyyden arviointiin liittymättömänä erillisenä asiana todettiin kysymys, missä määrin voi toimia pappina olematta kirkon palveluksessa. Todettiin, että tämä on yksi osa vokaation perusteita koskevasta problematiikasta, joka on selvitettävänä erikseen.

Käsittelyn pohjalta asia palautettiin valmistusvaliokunnalle päätösehdotuksen muotoilemiseksi seuraavaksi istuntopäiväksi.

(Jatkokäsittely 21 §:ssä)

11 §

Sosiaalikasvattaja Tapani Kirsilän oikeus hakea pappisvihkimystä

Oulun hiippakunnan tuomiokapituli oli 16.11.1999 täydentänyt 30.6.1998 tekemäänsä esitystä, jossa puollettiin sosiaalikasvattaja Tapani Kirsilän anomusta saada oikeus hakea pappisvihkimystä. Asia oli käsiteltävänä piispainkokouksen istunnossa 9.-10.2.1999 (14-15 §), jossa anomus hylättiin, koska Kirsilältä puuttuivat vaadittavat lukion todistukset ja koska hänen ammatillisen tutkintonsa suorittamisesta ei ollut kulunut vaadittua viittä vuotta.

Kirsilä oli sittemmin toimittanut tarvittavat todistukset lukion oppimäärien suorittamisesta, ja viiden vuoden määräaika sosiaalikasvattajan tutkinnon suorittamisesta (8.6.1994) oli täyttynyt.

Valmistusvaliokunta yhtyi Oulun hiippakunnan tuomiokapitulin uudistettuun esitykseen.

Samalla valmistusvaliokunta totesi, että tämän ja erään toisen erivapausasian yhteydessä 9.-10.2.1999 pidetyssä istunnossa syntyi keskustelua pappiserivapauksien kriteereistä ja niiden soveltamisesta piispainkokouksen käsittelyssä. Piispa *Juha*

Pihkala teki 31.5.1999 asian selvittämisestä aloitteen, joka oli alustavasti käsiteltävänä piispainkokouksen istunnossa 14.-15.9.1999 (13 §). Valmistusvaliokunta sai tehtäväkseen lähetekeskustelun perusteella valmistella ehdotuksen kirkkojärjestyksen 5 luvun 3 §:n 4 momentin tarkoittamien piispainkokouksen tarkempien määräysten tarkistamiseksi piispa Juha Pihkalan aloitteessa mainittujen kysymysten osalta ja tarvittaessa muutoinkin. Valmistusvaliokunta ei kuitenkaan ollut vielä nyt pidettävään istuntoon valmistellut asiasta esitystä, koska vireillä on valmistelu pappisvirkaan vaadittavan teologisen tutkinnon kriteerien määrittelemiseksi.

Asiasta ei syntynyt keskustelua.

Valmistusvaliokunnan ehdotuksen mukaisesti piispainkokous päätti

myöntää sosiaalikasvattaja Tapani Kirsilälle oikeuden hakea pappisvihkimystä edellyttäen, että hän esittää tuomiokapitulille vaadittavat todistukset teologisista opinnoistaan.

12 §

Kanttorin virkoihin kelpoistavat tutkinnot

Piispainkokouksen asettama kanttorikoulutustoimikunta oli 15.11.1999 esittänyt piispainkokoukselle työryhmän asettamista tekemään kokonaisselvitys tutkinnoista, jotka antavat kelpoisuuden kanttorin virkoihin. Uuden kokonaisselvityksen tarve johtuu pääasiassa kirkkomusiikin koulutusjärjestelmän nopeasta kehitymisestä aivan viime vuosina.

Kanttorin viran porrastaminen kolmiasteiseksi on jo vuodelta 1981. Alimman asteen koulutusta on annettu konservatorioissa, keskimmäisen ja ylimmän asteen koulutusta Sibelius-Akatemiassa. Piispainkokouksen helmikuussa v. 1998 tekemän päätöksen mukaan myös Sibelius-Akatemiassa suoritettu musiikin kandidaatin tutkinto (120 opintoviikkoa) antaa alimman asteen kelpoisuuden. Elokuussa v. 1998 piispainkokous hyväksyi alimman asteen kanttorin virkoihin kelpoistavaksi myös ao. ammattikorkeakoulututkinnon (180 ov). Tämä tutkinto on yhtä laaja kuin Sibelius-Akatemiassa suoritettava musiikin maisterin tutkinto.

Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen tutkintojen keskinäinen suhde on vielä osittain epäselvä. Sibelius-Akatemian

ja ammattikorkeakoulujen kirkkomusiikkitutkintojen kesken on ilmeisesti painotuseroja. Kirkon kannalta olennainen kysymys kuitenkin on, millaiset tutkinnot antavat kelpoisuuden kanttorin virkoihin. Kanttorikoulutustoimikunta piti mahdollisena ajatusta, että myös kyseinen ammattikorkeakoulututkinto voisi antaa keskimmäisen asteen kelpoisuuden.

Tutkintojen kokonaisuutta selvitettäessä on myös jälleen kysymys kanttorin virkojen nykyisen kaltaisen porrastuksen mielekkyydestä. Käytännössä tämä liittyy lähinnä siihen, että kirkon kentällä tarvitaan jatkuvasti myös alimman asteen kanttorien virkoja. Kaikki konservatoriot ovat ilmoittaneet säilyttävänsä mahdollisuuden alimman asteen kanttorin tutkinnon suorittamiseen. Nykyisten alimman asteen tutkintojen lisäksi on tulossa opetushallituksen laatima kirkkomusiikin ammatillinen perustutkinto, joka on esillä tämän istunnon 13 §:ssä.

Valmistusvaliokunta totesi, että kanttorikoulutustoimikunnan esityksessä oli valaisevasti analysoitu tilannetta, joka edellyttää uutta kokonaisselvitystä kirkon toimesta. Aikaisempi vastaava kokonaisselvitys tehtiin piispainkokouksen istunnossa 15.-16.2.1994 (13 ja 30 §) asetetun työryhmän (puh.joht. asessori Hannu Niskanen) toimesta. Työryhmän mietintö "Kanttorin koulutus ja virka" (Sarja B

1995:3) oli käsiteltävänä piispainkokouksen istunnossa 12.-13.9.1995 (14 §), jolloin piispainkokous päätti mm. antaa kanttorikoulutustoimikunnan tehtäväksi seurata koulutusjärjestelmän kehittymistä. Joka tapauksessa piispainkokous piti kanttorin virkojen kolmiasteista porrastamista edelleen tarkoituksenmukaisena.

Voimassaolevat kirkkojärjestyksen 6 luvun 41 §:n 1 momentin tarkoittamat piispainkokouksen päätökset kanttorin virkoihin kelpoistavista tutkinnoista ovat hajallaan eri yhteyksissä, ja määräysten pelkkä kodifointi olisi tarpeen sen lisäksi, että määräykset ajanmukaistettaisiin sisällöllisesti. Uusin yleispäätös annettiin 21.9.1994 (TM 66), ja sitä muutettiin 14.2.1996 annetulla päätöksellä (TM 72). Näiden lisäksi piispainkokous on istunnossaan 10.-11.2.1998 (13 §) päättänyt, että Sibelius-Akatemian kirkkomusiikin koulutusohjelman mukainen musiikin kandidaatin tutkinto antaa kelpoisuuden alimman asteen kanttorin virkoihin. Tässä yhteydessä piispainkokous pyysi kanttorikoulutustoimikuntaa valmistelemaan piispainkokouksen uuden päätöksen kanttorin virkaan vaadittavista tutkinnoista käyttäen soveltuvin osin runkona 21.9.1994 annettua aikaisempaa vastaavaa päätöstä (TM 66) sekä ottaen huomioon mainitun päätöksen jälkeen tapahtuneet koulutusjärjestelmän muutokset. Istunnossaan 25.-27.8.1998 (13 §) piispainkokous päätti toistaiseksi hyväksyä, että tietyn sisältöinen ammattikorkeakoulututkinto

antaa kelpoisuuden alimman asteen kanttorin virkoihin.

Kanttorikoulutustoimikunnan esitys erillisen työryhmän asettamisesta on perusteltu. Työryhmässä tulisi olla seurakuntaelämän, erityisesti seurakunnan musiikkitoiminnan, kirkkomusiikin koulutuksen sekä kanttorien ammattikunnan edustus.

Asiasta käyttivät puheenvuoron Pihkala, Niskanen, Huovinen, Huotari ja Rimpiläinen. Niskanen totesi asian mutkikkuuden sekä kokonaisselvityksen tarpeellisuuden. Keskustelussa haluttiin työryhmän kokoonpanoa vielä tarkennettavaksi. Asia palautettiin valmistusvaliokunnalle uuden päätösesityksen valmistamiseksi seuraavaksi istuntopäiväksi.

(Jatkokäsittely 22 §:ssä)

13 §

Alimman asteen kanttorin tutkinto näyttötutkintona

Opetushallitus oli 27.5.1999 lähettänyt kirkkomuusikon ammatillisen perustutkinnon perusteet piispainkokoukselle hyväksyttäväksi.

Näyttötutkinto on erityisesti aikuisväestöä varten suunniteltu tutkinnon suorittamistapa. Valtakunnallinen tutkintotoimikunta määrittelee, millä tavoin opiskelija osoittaa taitonsa.

Piispainkokouksen asettama kanttorikoulutustoimikunta oli perehtynyt suunnitelmaan ja esitti kirjeessään 15.11.1999, että piispainkokous hyväksyisi kirkkomuusikon ammatillisen perustutkinnon tutkinnoksi, joka antaa kelpoisuuden alimman asteen kanttorin tutkintoa edellyttäviin virkoihin. Ao. tutkintotoimikunnassa tulisi kuitenkin aina olla myös kirkon edustus.

Valmistusvaliokunta yhtyi kanttorikoulutustoimikunnan esitykseen.

Asiasta käyttivät puheenvuoron Pihkala ja Keskitalo.

Valmistusvaliokunnan ehdotuksen mukaisesti piispainkokous päätti

- 1. ilmoittaa Opetushallitukselle, että piispainkokous hyväksyy kirkkomuusikon ammatillisen perustutkinnon tutkinnoksi, joka antaa kelpoisuuden alimman asteen kanttorin tutkintoa edellyttäviin virkoihin; ja*
- 2. pyytää Opetushallitusta kutsumaan asianomaiseen tutkintotoimikuntaan kirkkoa edustavan asiantuntijan.*

14 §

Piispainkokouksen työjärjestyksen täydentäminen

Kirkkojärjestyksen 21 luvun 2 §:n 1 momentin mukaan aloiteoikeus piispainkokouksessa on 1. piispainkokouksen jäsenillä, 2. kirkolliskokouksella, 3. tuomiokapituleilla, 4. kirkkohallituksella, 5. kirkolliskokouksen kirkkohallituksen yhteyteen perustamilla toimielimillä, sekä 6. kirkon sopimusvaltuuskunnalla.

Kirkon keskushallinnon nykyisen järjestelmän mukaan kohdan 5. tarkoittamia toimielimiä on vain kirkon ulkoasiain neuvosto. Kirkon keskuksilla ei enää ole suoraa aloiteoikeutta.

Piispainkokouksen käytännön valmistelutyössä on usein tullut esiin kysymys, voiko valmistusvaliokunta tehdä aloitteita eli ottaa esityslistalle tiedossaan olevia, piispainkokouksen toimialaan kuuluvia asioita. Tarkasti ottaen tällaista aloiteoikeutta ei valmistusvaliokunnalla KJ 21:2 §:n 1 mom. mukaan ole. Säännöksen tiukasta tulkinnasta on kuitenkin poikettu useissa tapauksissa. Esityslistalle on ilman erillistä aloitettakin tarvittaessa otettu asioita, joista piispainkokouksen kirkkojärjestyksen mukaan on annettava tarkempia määräyksiä. Samoin on menetelty esimerkiksi silloin, kun kouluviranomainen tai oppilaitos on lähettänyt piispainkokoukselle tietyn koulutussuunnitelman, jonka hyväksyminen kirkon puolesta kuuluu piispainkokouksen tehtäviin.

Valmistusvaliokunta totesi, että 13.9.1999 pidetyssä piispainkokouksen iltakoulussa sekä muissa vastaavissa keskusteluissa on viitattu valmistusvaliokunnalle annettavaan aloiteoikeuteen.

Piispa *Erik Vikströmin* johdolla työskentelee parhaillaan piispainkokouksen asemaa, tehtäviä ja kokoonpanoa pohtiva työryhmä, joka asetettiin istunnossa 11.-12.2.1997 (6 ja 19 §). Valmistusvaliokunta oli kuullut piispa Vikströmiä, jonka mukaan kysymys valmistusvaliokunnan aloiteoikeudesta olisi mahdollista ottaa erillisenä kysymyksenä käsiteltäväksi nyt

pidettävässä istunnossa. Kyseinen työryhmä jatkaa työskentelyään laajemman kokonaisuuden selvittämiseksi. Esimerkiksi kirkon keskusten aloiteoikeus, jota piispainkokous on vaatinut säilytettäväksi, kuuluu piispainkokouksen ja kirkkohallituksen suhdetta koskevana kysymyksenä tähän laajempaan kokonaisuuteen.

Valmistusvaliokunnan puheenjohtajalla ja asessorijäsenillä on KJ 21:2 § 1 mom. mukainen aloiteoikeus piispainkokouksessa. Tätä mahdollisuutta voidaan käyttää tarvittaessa siten, että esim. puheenjohtaja kirjoittaa käsiteltävää asiaa koskevan muodollisen aloitteen. Menettely on kuitenkin hiukan keinotekoinen. Asia voitaisiin järjestää piispainkokouksen työjärjestyksessä eli sisäisenä työtapana. Kirkko-oikeudelliselta kannalta kyseessä olisi käytännön sovellutus piispainkokouksen jäsenten KJ 21:2 § 1 mom. mukaisesta aloiteoikeudesta.

Piispainkokous on kirkkojärjestyksen 21 luvun 2 §:n 2 momentin mukaisesti vahvistanut itselleen työjärjestyksen istunnossaan 14.-15.9.1993 (21 §). Työjärjestyttä voitaisiin valmistusvaliokunnan mielestä täydentää sopivalla tavalla.

Asiasta käyttivät puheenvuoron Pihkala, Vikström, Paarma ja Huotari. Keskustelussa esitettiin kysymys, merkitseekö valmistusvaliokunnan ehdotus aloiteoikeuden laajentamista kirkkojärjestyksen säännökseen verrattuna.

Keskustelun perusteella piispainkokous päätti

antaa valmistusvaliokunnan tehtäväksi neuvotella asiasta kirkkolainsäädännön asiantuntijoiden kanssa.

15 §

Piispainkokouksen valmistusvaliokunta ajalle 1.6.2000-31.5.2002

Piispainkokouksen työjärjestyksen (15.9.1993) 1 §:n mukaan piispainkokous asettaa keskuudestaan kahdeksi vuodeksi kerrallaan nelijäsenisen valmistusvaliokunnan, johon kuuluu piispa puheenjohtajana ja kolme asessoria jäsenenä. Piispainkokouksen sihteeri toimii valmistusvaliokunnan sihteerinä.

Piispainkokouksen nykyinen valmistusvaliokunta asetettiin piispainkokouksen istunnossa 10.-11.2.1998 (16 §) ajalle 1.6.1998-31.5.2000. Perinteenä on ollut, että puheenjohtajuus

kiertää piispoilla virkaikäjärjestyksessä ja että kukin tuomiokapituli on edustettuna mahdollisimman tasaisesti n. kahden toimikauden eli neljän vuoden aikana.

Viimeisten 14 vuoden aikana valmistusvaliokunnat ovat koostuneet seuraavasti:

<i>Kausi</i>	<i>Puheenjohtajat</i>	<i>Jäsenet tuomiokapituleista</i>
1986-88	Lehtonen	Tampere, Mikkeli, Porvoo
1988-90	E. Vikström	Turku, Oulu, Lapua
1990-92	Sihvonen	Tampere, Mikkeli, Helsinki
1992-94	Huovinen	Turku, Porvoo, Kuopio
1994-96	Huotari	Tampere, Oulu, Lapua
1996-98	Laulaja	Mikkeli, Porvoo, Helsinki
1998-2000	Pihkala	Turku, Oulu, Kuopio

Valmistusvaliokunta totesi, että v. 1998 piispat Juha Pihkala ja Wille Riekkinen vaihtoivat vuoroa keskenään eräiden muiden tehtävien takia.

Asiasta käytti puheenvuoron Pihkala.

Valmistusvaliokunnan ehdotuksen mukaisesti piispainkokous päätti

valita piispainkokouksen valmistusvaliokuntaan ajalle 1.6.2000-31.5.2002 puheenjohtajaksi piispa Wille Riekkisen ja jäseniksi asessorit Mikkelin, Porvoon ja Lapuan tuomiokapituleista.

16 §

Kahden piispan nimeäminen kirkkohallitukseen ajalle 1.6.2000-31.5.2004

Kirkkolain 22 luvun 1 §:n mukaan kirkkohallituksen jäseniä ovat mm. piispainkokouksen neljäksi vuodeksi kerrallaan valitsevat kaksi piispaa. Edellinen vastaava päätös oli tehty 13.-14.2.1996 (18 §) pidetyssä piispainkokouksen istunnossa, jolloin toimikaudeksi 1.6.1996-31.5.2000 kirkkohallitukseen nimettiin piispa *Eero Huovinen* ja piispa *Jorma Laulaja*.

Nykyisin virassa olevista piispoista kirkkohallituksen jäseniä ovat olleet piispat *Olavi Rimpiläinen* (1988-1992) ja *Erik Vikström* (1992-1996).

Valmistusvaliokunta totesi, että piispat ovat tavallisesti sopineet asiasta keskenään, joten valmistusvaliokunta ei ollut tehnyt erillistä henkilöesitystä.

Keskustelussa Huovinen ehdotti Riekkisen kannattamana, että kirkkohallitukseen nimettäisiin piispat Voitto Huotari ja Juha Pihkala.

Keskustelun perusteella piispainkokous päätti

nimetä piispa Voitto Huotarin ja piispa Juha Pihkalan kirkkohallituksen jäseniksi toimikaudeksi 1.6.2000-31.5.2004.

17 §

Yhteisvastuukeräyksen esimies vuodeksi 2001

Suomen Kirkon Seurakuntatoiminnan Keskusliiton hallitus oli kirjeellään 7.2.2000 esittänyt, että piispainkokous nimeäisi Yhteisvastuukeräyksen esimieheksi piispa *Juha Pihkalan*. Vuoden 2000 keräyksen esimiehenä toimii arkkipiispa *Jukka Paarma*.

Valmistusvaliokunta yhtyi esitykseen.

Asiasta ei syntynyt keskustelua.

Piispainkokous päätti

nimetä piispa Juha Pihkalan Yhteisvastuukeräyksen esimieheksi vuodeksi 2001.

18 §

Kirkkoherran viran vaaliehtokset sekä lausunnot kappalaisen ja kanttorin viran hakijoista

Lapuan hiippakunnan tuomiokapituli ehdotti kirjeellään 17.12.1997 piispainkokoukselle, että "piispainkokouksen toimeksiannosta laadittaisiin selvitys tuomiokapitulien ehdollepanokäytännöstä kirkkojärjestyksen 6 luvun 22 §:n 2 momentin astuttua voimaan 1.1.1994 alkaen".

Asia oli esillä piispainkokouksen istunnossa 10.-11.2. 1998 (17 §). Valmistusvaliokunta ehdotti, että vaaliehtotuskäytännön selvittämiseksi kukin tuomiokapituli lähettäisi selonteon havaituista ongelmista ja omasta vaaliehtotuskäytännöstään. Piispainkokous päätti keskustelun jälkeen kehottaa valmistusvaliokuntaa jatkamaan aloittamaansa valmistelua.

Piispainkokous asetti istunnossaan 9.-10.2.1999 (18 §) työryhmän "valmistelemaan piispainkokouksen suosituksen, joka koskee kirkkoherran viran vaaliehtotuksia sekä

kappalaisen ja kanttorin viran lausuntoja". Työryhmän jäseniksi nimettiin pappisasessori Helena Haataja, piispainkokouksen sihteeri Hannu Juntunen ja lakimiesasessori Matti Mäkinen. Työryhmä otti nimekseen vaalityöryhmä. Puheenjohtajaksi työryhmä valitsi keskuudestaan Matti Mäkisen ja sihteeriksi Hannu Juntusen. Työryhmä on kuullut Lapuan tuomiokapitulin lakimiesasessori Jussi Liljaa, tutustunut tuomiokapitulien antamiin selvityksiin sekä piispainkokouksen vuoden 1970 toimikunnan vastaavia kysymyksiä käsitelleeseen mietintöön.

Työryhmä jätti 25.11.1999 piispainkokoukselle mietintönsä ponsiesityksineen (Suomen ev.-lut. kirkon keskushallinto. Sarja B 1999:2). Siinä työryhmä totesi "asian aikaisempiin valmisteluihin, tuomiokapitulien tätä työtä varten antamiin selvityksiin sekä omiin keskusteluihinsa viitaten, ettei edelleenkään ole mahdollista piispainkokouksen toimesta antaa yksiselitteisiä suosituksia vaaliehdotusten ja viranhakijoista annettavien lausuntojen yhtenäistämiseksi".

Selvitystyö käynnistyi Lapuan hiippakunnan tuomiokapitulin aloitteen pohjalta, jonka mukaan piispainkokouksen toimeksiannosta tuli laatia selvitys tuomiokapitulien ehdollepanokäytännöstä. Vaalityöryhmän käsityksen mukaan mietintöön sisältyvä selvitystyö liitteineen oli aloitteessa tarkoitettu selvitys. Työryhmän mielestä tämä selvitystyö

voitaisiin lähettää tuomiokapituleille tiedoksi ja huomioon otettavaksi vaaliehdotuspäätöksiä tehtäessä ja lausuntoja annettaessa.

Valmistusvaliokunta yhtyi työryhmän käsitykseen, ettei ole mahdollista antaa piispainkokouksen toimesta yksiselitteisiä suosituksia vaaliehdotusten ja viranhakijoista annettavien lausuntojen yhtenäistämiseksi. Työryhmän mietintö voitaisiin lähettää tuomiokapituleille tiedoksi ja huomioon otettavaksi vaaliehdotuspäätöksiä tehtäessä ja lausuntoja annettaessa.

Keskustelussa käyttivät puheenvuoron Pihkala, Haataja, Huotari, Huovinen, Paarma ja Keskitalo. Keskustelussa liitettiin työryhmän ja valmistusvaliokunnan esittämiin näkökohtiin sekä todettiin tuomiokapitulien itsenäisen harkintavallan ja samalla vastuun merkitys.

Valmistusvaliokunnan ehdotuksen mukaisesti piispainkokous päätti

- 1. ettei ole syytä antaa yhteistä suositusta vaaliehdotusten ja hakijoista annettavien lausuntojen osalta, koska tuomiokapitulien ja sen jäsenten tulee virkavastuulla ja lainsäädännön tuomiokapitulille antaman harkintavallan puitteissa sekä viran erityiset tarpeet huomioon ottaen kussakin yksittäistapauksessa tehdä perustellut*

päätökset; ja

- 2. lähettää työryhmän mietinnön tuomiokapituleille tiedoksi.*

Piispainkokouksen istunto keskeytettiin 8.2.2000 klo 17.00.

Istuntoa jatkettiin 9.2.2000 klo 9.00 asessori Heikki Karvosenojan toimitettua kirkon toimitalon yhteisen aamuhartauden.

Läsnäoleviksi merkittiin samat kuin edellisenä istuntopäivänä.

19 §

Pappisviran tunnusten ja virkanimikkeiden auktorisointi

Kirkolliskokous oli kirjeellään nro 54/30.11.1999 lähettänyt piispainkokoukselle tutkittavaksi ja mahdollisia toimenpiteitä varten edustaja-aloitteen nro 4/1999, joka koskee pappisviran tunnusten ja virkanimikkeiden auktorisointia. Asiaan liittyi kirkolliskokouksen yleisvaliokunnan mietintö nro 14/1999.

Arto Laitisen edustaja-aloitteessa nro 4/1999 todettiin, että “nykyisellään kuka tahansa saa käyttää paitaa ja papin viran muita tunnuksia, koska niitä ei ole virallisesti auktorisoitu”. Jopa saatananpalvojat voivat käyttää kirkkomme pappisviran tunnuksia, mistä voi olla suurta vahinkoa kirkollemme. Myös eräisiin muihin uskonnollisiin yhteisöihin kuuluvat henkilöt, joilla ei ole ko. virkaa eikä sitä vastaavaa koulutusta, ovat käyttäneet kirkkomme virkanimikkeitä. Ihmisten tulee kuitenkin tarvittaessa voida luottaa olevansa tekemisissä “oikean” papin kanssa. Aloitteessa esitettiin, että kirkkohallitukselle annettaisiin tehtäväksi ryhtyä toimenpiteisiin pappisviran tunnusten ja virkanimikkeiden auktorisoimiseksi.

Kirkolliskokouksen yleisvaliokunta, joka esitti aloitteen

jättämistä raukeamaan, totesi mietinnössään (14/1999), että pappisviran tunnukset ovat eri muunnelmina käytössä myös muissa kirkoissa. Kirkkomme pappisviralla ei ole vain omalle kirkollemme ominaisia tunnuksia. Ns. pantakaulusasu “virallistettiin” piispainkokouksen ohjeilla v. 1986, mutta esimerkiksi papinpaidan ja -kauluksen auktorisointi vain luterilaiselle kirkolle olisi mahdotonta. Sen sijaan voitaisiin harkita kirkon tunnuksin varustetun henkilökortin teettämistä ainakin kaikille papeille ja mahdollisesti muillekin työntekijöille.

Myöskään virkanimikkeitä *pappi*, *pastori* ja *diakoni* ei yleisvaliokunnan mukaan voitaisi auktorisoida vain Suomen evankelis-luterilaiselle kirkolle, koska näillä nimikkeillä on pitkät perinteet kristikunnassa.

Valmistusvaliokunta oli kuullut asiantuntijana kirkkoneuvos *Matti Halttusta*. Asiaa tarkasteltiin valmistusvaliokunnan esityksessä eri näkökulmista.

Tunnusten ja virkanimikkeiden auktorisointi

Edustaja-aloitteen johdosta olisi pohdittava mahdollisuutta auktorisoida tietyt pappisviran tunnukset ja virkanimikkeet pelkästään oman kirkkomme käyttöön. Valmistusvaliokunnan mielestä kirkolliskokouksen yleisvaliokunta on esittänyt riittäviä perusteluja

sille, ettei nykyisin käytössä olevien pappisviran tunnusten ja virkanimikkeiden auktorisointi Suomen evankelis-luterilaisen kirkon käyttöön olisi mahdollista siten, että muut kristilliset yhteisöt eivät voisi käyttää vastaavia tunnuksia tai nimikkeitä. Kirkkomme ei voisi puuttua muiden kristillisten kirkkojen ja yhteisöjen käytäntöihin.

Tunnusten ja virkanimikkeiden asiaton tai oikeudeton käyttäminen

Aloitteessa viitattiin myös pappisviran tunnusten ja virkanimikkeiden varsinaisesti asiattomaan tai oikeudettomaan käyttämiseen.

Rikoslakiin sisällytettiin v. 1919 säännös (RL 42:5 a §), jonka mukaan virkapuvun tai kunniamerkin oikeudettomasta käyttämisestä rangaistiin sakolla. Osana rikoslain vaiheittaista kokonaisuudistusta kyseinen säännös kumottiin lailla 24.7.1998/563. Hallituksen esityksessä (HE 6/1997 vp) kumoamista perustellaan sillä, että näissä tapauksissa voidaan yleensä soveltaa virkavallan anastusta koskevia rangaistussäännöksiä.

“Itsenäistä merkitystä säännöksellä on lähinnä silloin, kun turhamaisuudesta käytetään arvoa vastaamatonta virkapukua tai kunniamerkkejä, joita asianomaiselle ei todellisuudessa ole myönnetty. Näihin tapauksiin ei ole tarpeen kohdistaa rangaistusuhkaa.”

Virkavallan anastus on kriminalisoitu RL 16:9 §:ssä (L 24.7.1998/563) seuraavasti:

Virkavallan anastus. Joka toista erehdyttääkseen

1) ilman lakiin perustuvaa oikeutta ryhtyy toimeen, jonka vain

**julkista valtaa käyttävä toimivaltainen viranomainen saa tehdä, tai
2) muuten esiintyy virkatehtävässä olevana julkista valtaa
käyttävänä virkamiehenä,
on tuomittava virkavallan anastuksesta sakkoon tai vankeuteen
enintään kuudeksi kuukaudeksi.**

Hallituksen esityksessä (HE 6/1997 vp) kyseisen pykälän perusteluissa korostetaan erehdyttämistarkoitusta edellytyksenä teon tunnusmerkistön täyttymiselle.

“Erehdyttämistarkoitus voinee puuttua lähinnä sellaisissa 2 kohdan edellytykset muuten täyttävissä tapauksissa, joissa on kysymys leikkieläimellisestä esiintymisestä virkamiehenä, esimerkiksi poliisina, sotilaana tai junassa matkalippujen tarkastajana. Erehdyttämistarkoitusta edellyttämällä pyritään rangaistavuuden ulkopuolelle sulkemaan lähinnä tällaiset harmittomat teot.”

Hallituksen esityksessä todetaan edelleen, ettei enää ole tarpeen sellaisenaan säätää rangaistavaksi julkista tai seurassa tapahtuvaa, harhauttavaa virkapuvun käyttämistä sinänsä.

Ilmaisia “julkinen valta” käytetään hallituksen esityksen mukaan samassa merkityksessä kuin RL 2:12 §:ssä. Virkamiehiä ovat vm. säännöksen mukaan henkilöt, jotka ovat virka- tai siihen rinnastettavassa palvelussuhteessa mm. valtioon, kuntaan, evankelis-luterilaiseen kirkkoon tai ortodoksiseen kirkkokuntaan. Näin ollen virkavallan anastuksen RL 16:9 §:n määrittelemät tuntomerkit täyttävä esiintyminen kirkkomme pappina on rikoslain mukaan rangaistava teko.

Lainsäädäntöä on ilmeisesti tulkittava siten, että väärän virkapuvun ja/tai virkanimikkeen käyttäminen saattaa eräissä tapauksissa olla

virfavallan anastusta tai sisältyä osana kyseisen teon tunnusmerkistöön. Virfavallan anastukseen saattaa liittyä myös esimerkiksi petos (rahallinen hyötyminen) tai väärennys (viran tunnusten valmistaminen).

Eräistä virka-asuista on lainsäädännössä tarkat määräykset piiroksineen. Puolustusvoimien sotilaspuvuista ja virkapuvuista on annettu asetus (A 14.2.1997/136). Poliisiasetuksessa (A 8.9.1995/1112) ja sisäasiainministeriön päätöksessä (SisMp 23.4.1999/575) on määritelty poliisin virkapuku. Rajavartiolaitoksen virka-asut ja tunnukset on määritelty asetuksella rajavartiolaitoksesta (A 12.3.1999/321) ja asetuksen perusteella annetuilla määräyksillä. Pappisviran tunnuksista ja virkanimikkeistä on oman kirkkomme osalta eri yhteyksissä ja eri tavoin päätetty virallisesti, muttei samanlaisella täsmällisyydellä kuin mm. edellä mainituista valtion virka-asuista.

Valmistusvaliokunnan saaman tiedon mukaan Arto Laitisen edustaja-aloitteen taustana on myös konkreettinen tapaus, jossa henkilö ilman asianmukaista koulutusta ja erehdyttämistarkoituksessa esiintyi "sairaalasielunhoitajana" ja käytti nimikettä "kapalainen". Tällainen papillisten koulutus- ja virkanimikkeiden selvästi oikeudeton käyttäminen täyttää RL 16:9 §:n määrittelemät tuntomerkit, joskaan kysymyksessä ei liene laajamittainen ongelma.

Papillisten asusteiden tai tunnusten asiattonta käyttöä tapahtunee lähinnä nuorison muotioikkuna, pilailumielessä tai vastaavassa tarkoituksessa. Saatananpalvojen toiminta, johon liittyy kirkon symbolien tarkoituksellista herjaamista, on puolestaan vakava ilmiö pääasiassa muista syistä kuin papillisten tunnusten asiattoman käytön

osalta.

Lainsäätäjän kanta on, että pelkkä väärän virkapuvun käyttäminen “turhamaisuudesta” ei sellaisenaan ole rangaistava teko. Pappisviran tunnukset ovat kuitenkin niin vakiintuneita ja yleisesti tunnettuja, että lienee mahdollista ajatella tunnusten oikeudettoman käyttämisen sinänsä lähestyvän virkavallan anastusta RL 16:9 §:n 2 kohdan tarkoittamassa mielessä. Sama koskee papillisia virkanimikkeitä. Esimerkitapauksena voidaan kuvitella vaikkapa sielunhoidollista hätätilannetta, jossa turvauduttaisiin papiksi erehdyttävästi pukeutuneeseen tai muutoin pappina esiintyvään henkilöön.

Virkavallan anastus saattaa liittyä myös varsinaiseen papilliseen virkatoimintaan. Esimerkiksi avioliittoon vihkiminen on sellainen julkista valtaa sisältävä papillinen virkatehtävä, johon joku voisi ryhtyä erehdyttämistarkoituksessa papiksi tekeytyen. Tätä ei kuitenkaan voitane pitää kovinkaan realistisena vaarana. Papiston itse tekemistä virkarikkomuksista on säädetty erikseen.

Pappisviran tunnusten ja virkanimikkeiden asiatonta tai oikeudetonta käyttöä ei voitane kriminalisoida kirkkolain avulla. Rikoslain nykyistä säännöstä (RL 16:9 §) voidaan pitää riittävänä törkeimpien tapausten varalta. Valmistusvaliokunnan mielestä on joka tapauksessa syytä harkita oman kirkkomme pappisviran tunnusten nykyistä täsmällisempää määrittelemistä.

Virkanimikkeiden määrittelemisen puolestaan on erillinen kokonaisuus, johon liittyy monia muitakin näkökohtia kuin edustajaaloitteen tarkoittama auktorisointi. Nimikkeitä voitaisiin ajatella tarkennettaviksi jollakin omaa kirkkoamme ilmentävällä lisämää-

reellä. Tällöin on tosin vaarana, että nimikkeistä tulee mutkikkaita (esim. "ev.lut. srk:n kappalainen"). Valmistusvaliokunta ehdotti, että tämä asia jätettäisiin toistaiseksi pöydälle.

Pappisviran tunnusten määrittely

Valmistusvaliokunnan mielestä tässä yhteydessä voitaisiin ottaa esille pappisviran pukeutumista ja tunnuksia koskevien ohjeiden antamisen menettelyn uudistaminen.

Piispainkokouksella ei tässä asiassa ole kirkkolakiin ja kirkkojärjestykseen perustuvaa valtaa antaa sitovia määräyksiä. Piispainkokous antoi istunnossaan 11.-12.2.1986 (16 §) tuomiokapituleille suosituksen papin ja lehtorin pukeutumisesta virantoimituksessa. Päätöstä täydennettiin 15.-16.9.1987 (13 ja 18 §) naisen papinpuvun osalta. Kuten näiden päätösten sanamuodoissakin ilmaistaan, päätökset ovat luonteeltaan tuomiokapituleille annettuja suosituksia.

Kirkkolain 2 luvun 3 §:n 2 momentin perusteella ei ainakaan ole itsestään selvää, että tällainen valtuus voitaisiin, muuttamatta kirkkolain ko. kohtaa, antaa piispainkokoukselle edes kirkkojärjestyksen säännöksellä. Kyseisen momentin ensimmäisen virkkeen perusteella kirkolliskokous voisi suoraan antaa päätöksen virkapuvuista ja muista tunnusmerkeistä. Myös kirkkolain täydentäminen tarvittavalla

valtuutussäännöksellä olisi mahdollista. Tarvittavien määräysten antajaksi voitaisiin valmistusvaliokunnan mielestä ajatella myös kirkkohallitusta mm. sen takia, että asiaa valmisteltaessa joudutaan tekemisiin asusteiden suunnitteluun liittyvien sopimusten ja copyright-kysymysten kanssa. Piispainkokous voisi joka tapauksessa tehdä sekä menettelytapaa että sisältöä koskevan esityksen kirkolliskokoukselle.

Muiden hengellisen työn tekijöiden virka-asut

Virka-asuja koskevia ohjeita tai määräyksiä voidaan antaa myös muita kirkon hengellisen työn tekijöitä varten. Tämä asia on muutamia kertoja ollut esillä piispainkokouksessa.

Piispainkokouksen istunnossa 22.-23.9.1992 (18 §) ja 14.-15.9.1993 (25 §) oli esillä suositusten antaminen diakonian viranhaltijoiden pukeutumisesta. Taustana oli kirkon jumalanpalvelus- ja musiikkitoiminnan keskuksen 21.5.1992 tekemä ehdotus. Asia jätettiin pöydälle odottamaan diakonaattikysymyksen ratkeamista. Nykyisin käytössä olevat virka-asut perustuvat työntekijöiden ammattijärjestöjen omiin suosituksiin.

Naisen papinpukua koskevien ohjeiden tarkistaminen oli

Porvoon hiippakunnan tuomiokapitulin kirjeen perusteella esillä piispainkokouksen istunnossa 12.-13.9.1995 (9 §). Piispainkokous päätti palata asiaan sen jälkeen, kun kirkon virkarakennetta koskevat perusratkaisut ovat tiedossa.

- - - - -

Piispainkokouksen sihteerin Suomen Kirkon Pappisliitosta saaman tiedon mukaan liitossa on vireillä "Papin vaatetus" -projekti, jossa valmistellaan kirkon johdolle tehtävää esitystä papillisesta vaatetuksesta ja tunnuksista. Mikäli esitys tulee esimerkiksi kirkon jumalanpalvelus- ja musiikkitoiminnan keskuksen kautta, se voitaisiin käsitellä nyt suunnitellun valmistelun yhteydessä.

Valmistusvaliokunta esitti harkittavaksi, että piispainkokous ryhtyisi toimenpiteisiin pappisviran virka-asuja ja muita tunnuksia koskevien määräysten uudistamiseksi siten, että määräykset perustuisivat valtuutussäännökseen, olisivat täsmällisiä ja että ne mahdollisesti koskisivat myös muita kirkon hengellisen työn virkoja.

Keskustelussa käyttivät puheenvuoron Pihkala, Rimpiläinen, Huovinen, Vikström, Laulaja, Voutilainen, Huotari ja Paarma. Keskustelussa kysyttiin, onko kuitenkaan välttämätöntä antaa täsmällisiä määräyksiä papin virka-asusta

vai riittäisivätkö edelleenkin suositukset. Tällaisten antamisen katsottiin edelleen kuuluvan lähinnä piispainkokouksen tehtäväksi. Todettiin, että muiden työntekijäryhmien mahdollisen virka-asun osalta on edelleenkin odotettava diakonaattiratkaisua. Ei ole myöskään selvää, keitä kaikkia työntekijäryhmiä virka-asusuositukset voisivat koskea.

Keskustelun pohjalta piispainkokous päätti

antaa valmistusvaliokunnan tehtäväksi jatkaa asian valmistelua käydyn keskustelun pohjalta.

20 §

Jumalanpalveluksen opas

(Jatkokäsittely 7 §:ään)

Asian käsittelyä jatkettiin yksityiskohtaisena käsittelynä. Kuultavana oli edelleen kirkon jumalanpalvelus- ja musiikkitoiminnan keskuksen johtava sihteeri Kai Vahtola. Puheenvuoroja käyttivät Huotari, Kantola, Niskanen, Särkiö, Huovinen, Rimpiläinen, Paarma, Keskitalo, Vikström, Laulaja, Pihkala, Elomaa, Haataja, Franzén, Kataja, Karvosenoja ja Vahtola. Oppaan teksti käsiteltiin luvuittain ja

alajaksottain. Keskustelussa kiinnitettiin huomiota tekstin yksityiskohtiin niiden painotusten mukaisesti, jotka olivat esillä yleiskeskustelussa. Vahtola laati keskustelusta tarkat muistiinpanot tekstin seuraavan version laatimista varten. Rimpiläinen toisti vielä toivomuksen, että KJMK:lle lähetettäisiin palautetta myös postitse.

Puheenjohtaja kiitti asiantuntijana kuultavana ollutta Kai Vahtolaa läsnäolosta ja osallistumisesta kahden päivän keskusteluun.

Käsittelyn pohjalta piispainkokous päätti

pyytää kirkon jumalanpalvelus- ja musiikkitoiminnan keskusta viimeistelemään oppaan tekstiä käydyn keskustelun pohjalta piispainkokouksen syyskuun 2000 istuntoa varten.

21 §

Pappisvirkaan vihittävän kykenevyyden arviointi

(Jatkokäsittely 10 §:ään)

Valmistusvaliokunta oli laatinut uuden päätösehdotuksen

piispainkokouksen käsiteltäväksi.

Valmistusvaliokunnan tarkennetun päätösehdotuksen pohjalta jatkettiin asiasta käytävää yleiskeskustelua. Puheenvuoroja käyttivät Pihkala, Niskanen, Kantola, Riekkinen, Rimpiläinen, Keskitalo, Vikström ja Särkiö. Tekstin todettiin parantuneen, mutta siihen haluttiin vielä eräitä tarkennuksia. Täsmälliset tarkistukset tehtiin yksityiskohtaisessa käsittelyssä.

Käydyn keskustelun jälkeen piispainkokous valmistusvaliokunnan päätösehdotusta täsmentäen päätti

1. hyväksyä seuraavan muistion keskustelussa esitetyistä näkökohdista:

1.1. Pappisvirka on seurakuntaa varten. Sen ensisijaisena tehtävänä on sanan julistaminen, sakramenttien toimittaminen ja sielunhoito. Tästä syystä papin on kyettävä johtamaan jumalanpalvelusta liturgina, saarnaamaan siinä sekä toimittamaan ehtoollinen. Lisäksi hänen on pystyttävä toimittamaan kaste, hautaan siunaaminen ja avioliittoon vihkiminen. On pappeja, jotka joutuvat näissä tehtävissään joiltakin osin tukeutumaan avustajiin. Uusi jumalanpalvelusjärjestys antaa siihen lisää mahdollisuuksia.

- 1.2. *Pappisvirkaan vihkiminen edellyttää aina kutsua (vokaatiota). On siis oltava avoin virka, johon tarvitaan viranhoitaja. Kutsun esittäjä voi kuvailla, millaisia valmiuksia toivotaan juuri sen viran hoitamiseen etsittävältä papilta. Sama pätee myös silloin kun pappi vihitään johonkin muuhun kuin paikallisseurakunnan tehtäviin: tehtävän tarpeet ja asianomaisen kyvyt ja mahdollisuudet otetaan huomioon tuomiokapitulin tekemässä kokonaisarvioinnissa.*
- 1.3. *Papiksi vihittävän on kyettävä hoitamaan se papinvirka, johon hänet vokaation perusteella vihitään. Sen sijaan hänellä ei ole subjektiivista oikeutta päästä mihin tahansa papinvirkaan.*
- 1.4. *Pappisvirkaan pyrkivän työkykyä arvioitaessa kiinnitetään huomiota sekä henkisiin että fyysisiin valmiuksiin. Kokemus on osoittanut, että fyysinen vammaisuus ei aina ole ollut pelkästään haittatekijä vaan myös merkittävä sielunhoidollinen ja pastoraalinen voimavara. Tämä viimeksi mainittu näkökohta näyttää kokonaisarvioinnin kannalta entistäkin tärkeämmältä.*
- 1.5. *Jokainen pappisvihkimys on perusteelliseen harkintaan nojaava yksittäistapaus, olipa vihittävä vammaisen tai ei-vammaisen, eikä milloinkaan yleistettävä ennakkotapaus.*

2. *suosittaa edellä hahmoteltuja linjauksia käytettäviksi tuomiokapituleissa.*

22 §

Kanttorin virkoihin kelpoistavat tutkinnot

(Jatkokäsittely 12 §:ään)

Valmistusvaliokunta oli laatinut tarkennetun päätösehdotuksen piispainkokouksen käsiteltäväksi.

Asiasta käytti puheenvuoron Niskanen.

Piispainkokous päätti

1. *asettaa työryhmän tekemään kokonais selvityksen tutkinnoista, jotka antavat kelpoisuuden kanttorin virkoihin;*
2. *nimetä työryhmän puheenjohtajaksi kirkkoherra Reijo Mattilan, jäseniksi kirkkoherra, musiikin maisteri Juhani Holman, Turun konservatorion lehtorin Hannu Ilolan, Sibelius-Akatemian Kuopion osaston johtajan Elina Laakson, hiippakuntakanttori Mika Mäntyrannan, Sibe-*

lius-Akatemian kirkkomusiikkiosaston johtajan, professori Olli Porthanin ja hiippakuntakanttori Sirkka Rouhaisen, sekä sihteeriksi musiikkisihteeri Hannu Vapaavuoren; ja

3. *kehottaa työryhmää laatimaan ehdotuksen piispainkokouksen määräyksiä kanttorin virkaan kelpoistavista tutkinnoista.*

23 §

Piispainkokouksen seuraavat istunnot

Piispainkokouksen seuraavat istunnot pidetään 12.-13.9.2000 Lapuan hiippakunnassa Vaasassa, 13.-14.2.2001 kirkon toimitalossa Helsingissä ja 11.-12.9.2001 Tampereen hiippakunnassa.

24 §

Piispainkokouksen istunnon päättäminen

Piispainkokouksen istunnon asioiden tultua käsitellyiksi *arkkipiispa Jukka Paarma* kiitti kaikkia hyvähenkisestä ja rakentavasta kokouksesta. Käsiteltäviä asioita on ollut

kohtuullinen määrä, mutta osa niistä on ollut varsin tärkeitä. Arkkipiispa kiitti valmistusvaliokuntaa, sen puheenjohtajaa, jäseniä ja sihteeriä työskentelystä kokouksen hyväksi. Hän kiitti valmistusvaliokuntaa työskentelystä koko nyt päättyvän toimikauden aikana. Arkkipiispa Paarma kiitti myös tiedottajia ja henkilökuntaa kokouksen onnistumisesta.

Valmistusvaliokunnan puheenjohtaja *piispa Juha Pihkala* esitti kokouksen puolesta lämpimät kiitokset arkkipiispalle työskentelystä puheenjohtajana, mikä on olennaisesti auttanut kokousta pääsemään niihin päätöksiin, jotka olivat mahdollisia.

Arkkipiispa Jukka Paarma johti yhteisen puolipäivärököuksen (ad sextam) ja julisti istunnon päättyneeksi klo 12.30.

Vakuudeksi

Hannu Juntunen

Pöytäkirja tarkistettu ja hyväksytty

Heikki Karvosenoja

Pertti Voutilainen